

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Van boek tot buurt: De functies van minibibliotheken binnen de Nederlandse leescultuur

Blom, Tijs

Citation

Blom, T. (2024). *Van boek tot buurt: De functies van minibibliotheken binnen de Nederlandse leescultuur*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4082070>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Van boek tot buurt

De functies van minibibliotheken binnen de Nederlandse leescultuur

Tijs Blom

MA-scriptie

Dr. A.H. van Zoggel, Dr. P.R. Boudewijn

Educatie in de Taal- en cultuurwetenschappen

Afstudeerrichting: Nederlands

Universiteit Leiden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1: Samenvatting.....	3
2: Inleiding	4
2.1: Hypothese.....	6
3: Theoretisch kader	7
3.1: Geschiedenis van de openbare bibliotheek in Nederland.....	7
3.2: Huidige functies van de openbare bibliotheek in Nederland	8
3.3: Onderzoek naar minibibliotheken	10
4: Methode.....	13
4.1: Onderzoeksmateriaal.....	13
4.2: Procedure.....	17
5: Resultaten	18
5.1: Vragen over gebruikers	18
5.2: Vragen over de vijf domeinen	18
5.3: Open vraag en opmerkingen / aanvullingen bij de enquête	19
6: Conclusie.....	21
6.1: Bevindingen op basis van de vragen over de gebruikers	21
6.2: Bevindingen in het culturele domein	22
6.3: Bevindingen in het sociale domein	23
6.4: Bevindingen in het educatieve domein	23
6.5: Bevindingen in het economische domein	24
6.6: Bevindingen in het affectieve domein.....	25
6.7: Bevindingen op basis van de opmerkingen van respondenten.....	26
6.8: Slotconclusie	26
7: Discussie en aanbevelingen.....	29
7.1: Beperkingen	29
7.2: Hoe zijn de resultaten te interpreteren?.....	30
7.3: Voorstellen voor vervolgonderzoek.....	30
7.4: Aanbevelingen.....	31
Bronnen	32
Bijlagen	35
Bijlage 1: Het wervingsbericht van de enquête.....	35
Bijlage 2: De inleidende tekst van de enquête	35

1: Samenvatting

Minibibliotheken vormen een vrij recent opgekomen fenomeen dat, overgewaaid vanuit de Verenigde Staten, steeds meer terug is te zien in het Nederlandse straatbeeld. Op dit moment is er nog weinig onderzoek gedaan naar dit verschijnsel en is er nog niet voldoende informatie over minibibliotheken bekend om te kunnen stellen welke rol deze minibiebs spelen binnen de Nederlandse leescultuur en binnen het veranderlijke Nederlandse bibliotheeklandschap. Om een exploratieve bijdrage te kunnen leveren aan het onderzoeksveld waar minibibliotheken subject van zijn, zijn er in dit onderzoek 393 Nederlandse minibibliotheekgebruikers door middel van een vragenlijst bevestigd over de door hen ervaren *outcomes* (oftewel de ‘effecten’ of veranderingen) die worden veroorzaakt door het gebruik van minibibliotheken. Deze resultaten zijn vervolgens vergeleken met de resultaten van gelijksoortig onderzoek waarin de *outcomes* van de openbare bibliotheken in Nederland werden onderzocht. De resultaten van dit onderzoek wijzen erop dat minibibliotheken waarschijnlijk positieve *outcomes* hebben in alle domeinen waarvan bekend is dat openbare bibliotheken dat ook hebben. Dit geldt met name voor affectieve en economische *outcomes*, maar ook in het educatieve, sociale en culturele domein zijn er resultaten gemeten. Verder bleek uit het onderzoek onder andere dat minibibliotheken voor een groot deel een andere groep gebruikers aanspreken dan reguliere openbare bibliotheken. Deze resultaten zijn waarschijnlijk toe te schrijven aan onder meer de unieke kenmerkende eigenschappen van minibiebs en de beoogde doelen van het plaatsen ervan. De uitkomsten van dit onderzoek vormen een eerste aanzet tot vervolgonderzoek naar de *outcomes* van minibiebs. Resultaten van dergelijk onderzoek kunnen namelijk van waarde zijn voor overheden en instanties die in minibiebs willen investeren, om zo bijvoorbeeld de leesbevordering een impuls te geven.

2: Inleiding

Minibibliotheken zijn in Nederland sinds een aantal jaar veelvuldig in het straatbeeld terug te zien. In deze gratis te gebruiken boekenkastjes zijn boeken te vinden die vervolgens mee mag mogen worden genomen om te lezen. Hiervoor in de plaats kunnen gebruikers, wanneer ze dat willen, weer boeken in de minibieb achterlaten. Deze minibiebs zijn op allerlei verschillende plekken terug te vinden. Veelal staan ze bij mensen in de tuin, maar regelmatig zijn ze ook op openbare plaatsen of bij bijvoorbeeld scholen te zien. De meeste minibibliotheken worden dan ook particulier beheerd. Op dit moment zijn er al ruim tienduizend minibibliotheken in Nederland geregistreerd (Bombala, 2024). Denkbaar is dat het totale aantal minibibliotheken in Nederland nog hoger ligt, omdat lang niet iedereen zijn minibibliotheek zal hebben geregistreerd en er altijd minibibliotheken bij kunnen komen.

Het idee van de minibibliotheek is in 2009 in de plaats Hudson, in de staat Wisconsin in de Verenigde Staten ontstaan. De Amerikaan Todd Bol was de eerste persoon die als ode aan zijn moeder (een docente die erg van lezen hield) een minibieb bouwde en deze in zijn tuin plaatste. Buurtgenoten van Bol werden enthousiast, en zo kwamen er steeds meer minibibliotheken in de buurt. In de jaren hierna is het concept steeds groter geworden, ook op internationaal niveau. Op dit moment zijn er wereldwijd ruim 150.000 minibibliotheken geregistreerd in 120 verschillende landen. Deze zijn samen naar schatting goed voor zo'n 300 miljoen gedeelde boeken (Little Free Library, 2023a).

Minibibliotheken hebben meerdere kenmerken die ze als instituut uniek maken. Zo zijn ze in principe altijd gratis te gebruiken. Daarnaast zijn minibibliotheken vrijwel altijd op openbare plekken te vinden en zijn ze 24/7 geopend. Ook heb je bijvoorbeeld geen lidmaatschap nodig om een minibieb te gebruiken, wat het gebruik van dit fenomeen anoniem maakt. Dit alles zorgt ervoor dat in principe iedereen van deze boekenkastjes gebruik kan maken, en het gebruik van een minibieb dus erg laagdrempelig is. Hiernaast zijn er nog meer kenmerken van de minibieb die hieraan bijdragen. Zo hebben de minibibliotheken (in tegenstelling tot bijvoorbeeld de reguliere openbare bibliotheek) geen deadlines voor het inleveren van boeken. Hierdoor kunnen gebruikers de boeken langer lenen en hebben zij meer tijd om het boek uit te lezen. Een ander uniek kenmerk van de minibibliotheken is dat ze vrijwel overal kunnen worden opgezet, wat bijdraagt aan de bereikbaarheid van, en toegang tot deze boekenkastjes.

Er zijn verschillende redenen waarom particulieren en instanties een minibieb openen. Een aantal van deze redenen wordt samengevat in de doelen van de non-profitorganisatie *Little Free Library*, de grootste organisatie in dit veld die zich wereldwijd met minibibliotheken bezighoudt. De organisatie gebruikt minibibliotheken naar eigen zeggen voor het creëren van gemeenschappen, het inspireren van lezers en het vergroten van de toegang tot boeken. De organisatie wil hiermee naar eigen zeggen een alfabetiseringscrisis tegengaan (Little Free Library, 2023b). Het bevorderen van de geletterdheid is dus een van de belangrijkste doelen van de organisatie, maar hiermee ook van minibibliotheken in het algemeen.

Op dit moment is er nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar minibibliotheken gedaan. Dit geldt voor zowel internationaal als Nederlands onderzoek. Dit is in principe niet opvallend aangezien minibibliotheken pas relatief kort bestaan. Dat minibibliotheken wel een interessant subject van onderzoek kunnen zijn, blijkt onder andere uit de vragen die door Marianne Snow (2015) in haar artikel "Little Free Libraries: A Call for Research into the Tiny Book Depositories" zijn gesteld. Snow stelt in haar artikel dat er nog veel vragen beantwoord

moeten worden om te kunnen onderzoeken of minibibliotheken hun eerdergenoemde doelen wel dienen. Hierbij stelt zij een aantal voorbeeldvragen, die zich vooral toespitsen op de plaatsing, de inhoud en het gebruik van minibibliotheken. Het artikel van Snow laat zien dat er vraag naar dergelijk onderzoek naar minibibliotheken is. Een deel van de door Snow gestelde vragen is dan ook sinds 2015 onderzocht, maar een zoektocht naar literatuur omtrent dit fenomeen laat zien dat er nog genoeg ruimte is voor nieuw onderzoek. In deze masterscriptie zal er een bijdrage worden geleverd aan dit relatief jonge onderzoeksveld, en wordt er een deel van deze eerdergenoemde ruimte ingevuld. Anders dan de vragen die door Marianne Snow worden gesteld, zal er in deze masterscriptie niet hoofdzakelijk worden gekeken naar de plaatsing, inhoud (o.a. genres) of gebruikersprofielen (bijv. de leeftijd van de gebruikers) van minibibliotheken. Het onderzoek van deze masterscriptie heeft een meer functionele benadering, en focust zich meer op de functies en opbrengsten van deze objecten. Hiermee wordt het fenomeen op een nieuwe manier benaderd, wat bijdraagt aan de wetenschappelijke relevantie van het onderzoek.

Specifiek worden de functies van deze minibibliotheken in dit onderzoek vergeleken met die van de ‘traditionele’ bibliotheek, zoals de openbare (stads)bibliotheek. De functies van deze twee instituten verschillen namelijk van elkaar, bijvoorbeeld vanwege de eerdergenoemde unieke kenmerken van minibibliotheken. Dit maakt minibibliotheken een relevant subject van onderzoek binnen dit veld. De functies en waarden van reguliere bibliotheken worden namelijk al veel langer onderzocht. Ook staan deze functies en waarden tegenwoordig steeds meer onder druk, gezien “het huidige klimaat, waarin waardering en legitimering van cultuur steeds belangrijker wordt” (Bibliotheeknetwerk, 2022). Dit geldt natuurlijk in veel mindere mate voor minibibliotheken, omdat deze veelal door particulieren worden beheerd. Wel draagt deze ontwikkeling in het bibliotheeklandschap bij aan de relevantie van dit onderzoek, omdat dit een eerste stapje zou kunnen zijn naar het blootleggen van de huidige en toekomstige rol van minibibliotheken in het veranderende bibliotheeklandschap.

In het onderzoek zullen eerst de huidige functies van de traditionele (stads)bibliotheek in kaart worden gebracht. Omdat bibliotheken zoals eerder gezegd al een lange tijd subject van onderzoek zijn, kan dit al op enkel basis van literatuuronderzoek worden gedaan. Vervolgens zal er op exploratieve wijze een poging worden gedaan om voor minibibliotheken ditzelfde te doen. Omdat voldoende literatuur over minibibliotheken ontbreekt, kan dit niet worden gedaan op basis van literatuuronderzoek. De functies van minibibliotheken zullen in dit onderzoek op exploratieve wijze in kaart worden gebracht met behulp van een online vragenlijst die wordt verspreid onder gebruikers van minibibliotheken.

Voor deze masterscriptie is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Welke functies hebben minibibliotheken binnen de Nederlandse leescultuur en hoe verschillen deze functies ten opzichte van de ‘traditionele’ bibliotheek?

Met het stellen en beantwoorden van deze vraag kan er waardevolle informatie worden toegevoegd aan het wetenschappelijke veld waarin dit fenomeen bestudeerd wordt. In de praktijk kunnen hier mogelijk uiteindelijk ook aanbevelingen uit voortvloeien die de bevordering en het plaatsen van minibibliotheken kunnen verantwoorden en ondersteunen.

In deze masterscriptie zal in het theoretisch kader eerst de geschiedenis van de openbare bibliotheken in Nederland kort worden beschreven. Vervolgens zullen de huidige

functies en *outcomes* van de openbare bibliotheek in Nederland worden besproken. Ten slotte zal al bekend onderzoek naar minibibliotheken in binnen- en buitenland worden behandeld.

De opzet, de uitvoering en de resultaten van het enquête-onderzoek zijn te vinden in de hoofdstukken *Methode, Procedure* en *Resultaten*. Vervolgens worden de resultaten geïnterpreteerd in het hoofdstuk *Conclusie*. In het hoofdstuk *Discussie en aanbevelingen* worden onder meer de beperkingen van dit onderzoek en voorstellen voor vervolgonderzoek besproken.

2.1: Hypothese

Omdat dit onderzoek een exploratief karakter heeft, kan er niet gemakkelijk een eenduidig hypothetisch antwoord op de onderzoeksvraag worden geformuleerd. Op basis van de kenmerken en doelen van minibibliotheken en de beschikbare literatuur over zowel minibibliotheken als reguliere bibliotheken is het denkbaar dat veel van de functies van minibibliotheken overeen zouden kunnen komen met die van de traditionele bibliotheek. Hierdoor kunnen er wel enkele verwachtingen worden uitgesproken.

Allereerst kan er uit de waarden die door *Little Free Library* zijn geformuleerd worden opgemaakt dat het bevorderen van samenwerking een doel van de organisatie is. Hierdoor kan worden gesteld dat minibibliotheken ook een sociaal doel hebben. Dit idee wordt bevestigd door onderzoek naar gemeenschap en samenwerking rondom minibibliotheken (zie het theoretisch kader van dit onderzoek). Gebaseerd op dit geformuleerde doel en de literatuur kan de verwachting worden uitgesproken dat minibibliotheken een sociale functie hebben binnen de Nederlandse leescultuur. Omdat samenwerking een essentieel onderdeel van minibiebs lijkt te zijn, is het denkbaar dat deze sociale functie groter is dan bij de reguliere bibliotheek (waarvan de functie minder op een systeem van samenwerking is gebaseerd). Een tweede doel van *Little Free Library* is het gratis en 24/7 beschikbaar stellen van boeken. Dit is dan ook een van de unieke kenmerken van minibiebs (ook in Nederland). Op basis van dit kenmerk en het doel van *Little Free Library* kan dus ook worden verwacht dat minibibliotheken een economisch doel hebben, omdat hierin gratis boeken beschikbaar worden gesteld. Mogelijk is deze rol zelfs nog groter dan bij de reguliere bibliotheken, omdat boeken hier niet voor iedereen gratis te lenen zijn. Als laatste hebben minibibliotheken, net als de reguliere bibliotheken, een voornaamst doel; het verschaffen van boeken. Hierom kan worden verwacht dat minibibliotheken ook educatieve, culturele, en affectieve functies (zoals het bieden van (lees)plezier) verschaffen die te koppelen zijn aan het lezen van boeken. Omdat de twee instanties hierin dezelfde rol innemen is het denkbaar dat deze functies voor minibibliotheken ook vergelijkbaar zijn met die van de traditionele bibliotheken.

Vanwege het exploratieve karakter van deze scriptie zal het onderzoek ook breed worden opgesteld, en zullen minibibliotheken onderzocht worden op alle functies die van de traditionele bibliotheek bekend zijn. Hierbij is het zoals eerder genoemd denkbaar dat er verschillen in de functies van de twee instituten kunnen voortkomen uit de unieke karaktereigenschappen van de twee soorten bibliotheken. Dit zijn bijvoorbeeld verschillen in het aanbod, de omvang of de locatie van deze bibliotheken. Daarnaast is het mogelijk dat de gebruikers van minibibliotheken verschillen van de gebruikers van reguliere bibliotheken. Ook dit wijst er op dat verschillen in functies van de twee instituten denkbaar zijn.

3: Theoretisch kader

In dit theoretisch kader zal er eerst kort worden gekeken naar de geschiedenis van openbare bibliotheken in Nederland. Hierbij zal enkel aandacht worden geboden aan de geschiedenis van bibliotheken in Nederland aangezien deze masterscriptie zich uiteindelijk alleen richt op minibibliotheken in dit land en de Nederlandse leescultuur. Vervolgens zullen aan de hand van de al bestaande literatuur de huidige functies van de reguliere bibliotheken in Nederland uiteen worden gezet. Hierbij zullen ook de maatschappelijke waarden en de effecten van bibliotheken in Nederland aan bod komen. Deze zijn voor dit onderzoek relevant omdat deze als basis kunnen gelden voor het onderzoek naar de functies van minibibliotheken. Als laatste zal eerder onderzoek naar minibibliotheken in binnen- en buitenland worden besproken om te laten zien welke vragen er in dit veld al zijn beantwoord, en om te tonen hoe deze masterscriptie in dit onderzoeksveld past.

3.1: Geschiedenis van de openbare bibliotheek in Nederland

Hoewel openbare bibliotheken in Nederland in zekere zin al honderden jaren bestaan, bestaat de openbare bibliotheek zoals wij deze nu kennen pas ruim honderd jaar. De leesalen en universiteitsbibliotheken die in Nederland al sinds de zestiende eeuw voorkomen, waren namelijk nooit voor echt iedereen toegankelijk. Wetenschappelijke bibliotheken richtten zich namelijk tot een beperkt geleerd publiek, en de zogeheten volksbibliotheken (die in de tweede helft van de achttiende eeuw ontstonden) trokken nog een lijn tussen het ‘volk’ en de ‘meer ontwikkelden’ (De Jong, 2013; Huysmans, 2012). Deze volksbibliotheken richtten zich dan weer vooral op de ‘minder ontwikkelden’, en boden ontspanningsliteratuur aan (De Jong, 2013). Het zijn de eerste openbare bibliotheken uit eind negentiende eeuw die zich tegen dergelijke scheiding afzetten. Op dit moment ontstond het idee dat bibliotheken voor iedereen beschikbaar moesten zijn. Rond deze zelfde tijd begon ook de eerste bibliotheek met het uitlenen van boeken, waar boeken eerder alleen in de instantie zelf gelezen konden worden. Dit nieuwe gedachtegoed kan goed worden geïllustreerd aan de hand van drie punten die door Henri Ekhard Greve (doctor in de staatswetenschappen en bibliothecaris) al in 1906 in zijn proefschrift werden beschreven. In zijn proefschrift omschrijft Greve namelijk dat het volk volgens hem, dankzij het feit dat het geen toegang tot de bibliotheken heeft, ‘geestelijk gesproken’ wordt afgezonderd en hierdoor niet in de gelegenheid is om kennis te nemen van wat er in de wereld gebeurt (Huysmans, 2012). Volgens Greve moeten openbare bibliotheken allereerst niet alleen boeken verschaffen die als doel ontspanning hebben, maar moeten de bibliotheken ook (zelf)studie en (zelf)ontwikkeling ondersteunen. Verder moet volgens Greve iedereen (ongeacht klasse, zuil, religie, levensbeschouwing, ontwikkelingsniveau, etc.) gebruik moeten kunnen maken van deze openbare bibliotheken. Dit kan volgens Greve ten derde enkel worden gerealiseerd wanneer dit door een overheid wordt gefinancierd, en bibliotheken niet meer afhankelijk zijn van lokale welgestelden (Huysmans, 2012).

Overheidssteun kan dus worden gezien als een voorwaarde van een openbare bibliotheek. Het is dan ook sinds 1907 dat er in Nederland voor het eerst een bibliotheek wordt gesteund vanuit publieke middelen. Het is de bibliotheek in Rotterdam die als eerst een subsidie vanuit de gemeente ontvangt. Hierna volgden snel Utrecht, Dordrecht, Groningen, Leeuwarden en Den Haag. Deze bibliotheken vormden vervolgens samen de ‘Centrale Vereniging van Openbare Leesalen en Bibliotheken’ (Bibliotheeknetwerk, 2023). Het duurt vervolgens tot 1921 totdat bibliotheken structureel geld van de overheid gaan ontvangen. Het is vooral dankzij de sterk verzuilde politiek dat dit nog zo lang heeft geduurd. Vooral katholieken en antirevolutionairen waren tegen het idee van een openbare leeszaal

(Huysmans, 2012). Op dit moment worden ook de ‘Rijkssubsidievoorwaarden-1921’ opgesteld, die onder andere stellen dat bibliotheken voor iedereen (kosteloos) toegankelijk moeten zijn, een algemeen vormend karakter moeten hebben en onpartijdig moeten zijn (Huysmans, 2012). Katholieke en protestants-christelijke bibliotheken vormen een uitzondering op deze ‘onpartijdigheid’.

Deze structurele subsidie zorgt er niet voor dat er meer bibliotheken in Nederland komen. Dit is met name te wijten aan de economische crises in de jaren '20 en '30 (Huysmans, 2012). Wel nemen het aantal bezoekers en het aantal uitleningen in bibliotheken toe. Deze stijgende lijn blijft tot in de Tweede Wereldoorlog doorgaan. In de oorlog krijgen de bibliotheken wel een aantal tegenslagen te verduren, waaronder verwoeste gebouwen en collecties. Ook moesten bibliotheken hun collecties onder Duits bewind ‘zuiveren’ van onder meer joodse schrijvers. Omdat de bibliotheken in Nederland bang waren hun deuren te moeten sluiten, werkten zij hieraan mee.

Na de ontzuiling in de jaren '60 krijgen de openbare bibliotheken weer een echt impuls, mede doordat de laatste volksbibliotheken ook openbare bibliotheken werden. Tussen 1960 en 1974 verdubbelt het aantal filialen, en stijgen ook de uitleningen en ledenaantallen sterk (Huysmans, 2012). In 1975 gaat de bibliotheekwet van kracht, waardoor lokale, provinciale, en landelijke overheden samen werken aan onder andere een centrale catalogus, collectievorming en automatisering. Ook gaat de landelijke overheid veel steunen, waaronder 100% van de personeelskosten en 20% van de overige kosten van bibliotheken.

In de decennia hierna komen de bibliotheken onder druk te staan vanwege de ontleding die voortkomt uit het groeiende televisiegebruik en de opkomst van het internet. Dit leidt wederom tot een herstructurering, waarbij bibliotheken samen worden gevoegd om de organisatie gemakkelijker te maken. Zo waren er in 2000 nog 542 bibliotheekorganisaties, en in 2008 nog maar 194 (Huysmans, 2012). In 2005 worden in de Wsob voor het eerst de vijf kernfuncties van bibliotheken benoemd. Deze vijf functies illustreren de brede maatschappelijke functie van bibliotheken, en zetten aan tot een verbreding van het bibliotheekwerk. Deze ontwikkeling in bibliotheekwerk is op dit moment nog altijd gaande, gesteund door de structurele extra financiële steun van de overheid die in 2022 is aangekondigd (Huysmans, 2012).

3.2: Huidige functies van de openbare bibliotheek in Nederland

De veranderlijke (bestuurlijke) geschiedenis van de openbare bibliotheken in Nederland heeft ook veranderingen in de functies van deze bibliotheken met zich meegebracht. Deze functies staan tegenwoordig steeds meer onder druk. Grootschalige digitalisering en afnemende bezoekersaantallen roepen vragen op over de rol van bibliotheken in Nederland. Dergelijke vragen zorgen ervoor dat bibliotheken hun functies steeds meer moeten verdedigen. Mensen vragen zich bijvoorbeeld af of bibliotheken wel genoeg opleveren om het belastinggeld dat zij ontvangen te legitimeren (Oomes, 2015).

De huidige functies en verantwoordelijkheden zijn sinds 2015 wettelijk vastgesteld in de ‘Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen’ (ook wel de ‘Bibliotheekwet’ of Wsob). De huidige versie van deze wet geldt sinds 1 juli 2022. Deze wet stelt dat de openbare bibliotheek in ieder geval de volgende vijf functies heeft (art. 5 Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen, 2022):

- Ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;

- Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- Organiseren van ontmoeting en debat;
- Laten kennis maken met kunst en cultuur.

Deze functies zouden volgens de Wsob moeten bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek. Dit zijn natuurlijk de beoogde functies van de bibliotheek, pijlers waarnaar de openbare bibliotheken verplicht zijn te handelen. Dit betekent echter niet dat deze vijf functies ook hun doel bereiken.

Bibliotheken publiceren zelf dan ook weinig data die laten zien of deze functies in de praktijk ook succesvol zijn. De meeste bibliotheken publiceren bijvoorbeeld enkel cijfers met betrekking tot het aantal leden, aantal uitleningen, de omvang van de collectie en de aangeboden activiteiten (Oomes, 2015). Dit zegt echter nog maar weinig over het uitvoeren van de vijf functies die in de wet zijn vastgesteld. Extern onderzoek naar de maatschappelijke waarde en effecten van bibliotheken in Nederland kan hier beter inzicht in bieden. Dit onderzoek is op dit moment nog beperkt uitgevoerd in Nederland. Het onderzoek van Marjolein Oomes (2015) is in het leven geroepen om inzicht te geven in deze waarde en effecten van bibliotheken. Hierbij maakt Oomes een duidelijk onderscheid tussen *output* (de cijfers die door bibliotheken worden gepubliceerd) en *outcome* (het daadwerkelijke effect dat bibliotheekgebruik op mensen heeft). Het onderzoeken van *outcome* is volgens Oomes een veel betere manier om de waarde van bibliotheken in kaart te brengen. Door middel van een enquête werd er in dit onderzoek naar drie aspecten van deze *outcome* gekeken. Dit zijn het bibliotheekgedrag van de respondenten, de door de bibliotheekgebruikers ervaren opbrengsten en de maatschappelijke waarde die door mensen wordt toegekend aan bibliotheken. Deze waarde is door de onderzoekers opgesplitst in vijf domeinen waarin de bibliotheken volgens de hen opbrengsten leveren. Dit zijn het cultureel, sociaal, educatief, economisch en affectief domein (Oomes & Huysmans, 2011). Het is niet opvallend dat deze vijf domeinen vrijwel gelijk overeenkomen met de vijf functies van bibliotheken zoals deze worden beschreven in de Nederlandse wet. Dit laat zien dat bibliotheken actief proberen om hun vijf functies in de praktijk ook tot uiting te laten komen.

In het onderzoek van Oomes (2015) zijn 1502 respondenten ondervraagd over hun bibliotheekgedrag, de door hen ervaren persoonlijke voordelen van de bibliotheek en de maatschappelijke waarden die de respondenten aan de bibliotheek toekennen. Hierbij zijn er zowel actieve bibliotheekbezoekers bevraagd, als oud-bezoekers en niet-bezoekers van de openbare bibliotheek. Het onderzoek van Oomes (2015) laat zien dat, hoewel de functies van bibliotheken aan verandering onderhevig geweest zijn, de meeste mensen bibliotheken nog altijd het meest gebruiken voor het lenen en lezen van boeken. Bibliotheekgebruikers gaven in dit onderzoek opvallend genoeg aan weinig van bibliotheken gebruik te maken om te studeren of werken. Ook de IT-faciliteiten bleken relatief weinig te worden gebruikt. In het educatieve domein liet het onderzoek van Oomes (2015) zien dat veel mensen bibliotheken gebruiken om kennis op te doen en om informatie te verzamelen. De gebruikers hebben ook zelf het idee dat dit een belangrijke rol van de bibliotheek is. Veel van hen gaven bijvoorbeeld in het onderzoek aan nieuwe dingen te leren dankzij de bibliotheek. In het economische domein hebben bibliotheken vooral een functie die erop gericht is de arbeidsmarktpositie van bezoekers te versterken. Toch geeft ruim driekwart van de respondenten in het onderzoek van Oomes (2015) aan de bibliotheek niet te gebruiken voor loopbaan- of carrièregerelateerde activiteiten. Slechts 4% heeft hier bijvoorbeeld ooit gezocht naar vacatures, of een sollicitatiebrief geschreven in de bibliotheek. Weinig respondenten gaven ook aan dat de

bibliotheek hun werkprestaties bevordert. Een duidelijk economische waarde die de bibliotheek wel heeft, is dat veel respondenten aangaven geld te besparen dankzij de bibliotheek. In het sociale domein zou de bibliotheek vooral een rol moeten hebben als ontmoetingsplek. De meeste respondenten gaven echter aan dat bibliotheekgebruikers vooral bekenden en bibliotheekpersoneel ontmoeten in de bibliotheek. Slechts een veel kleiner deel (16%) geeft aan in de bibliotheek wel eens contact te maken met onbekenden. Dit zegt volgens Oomes (2015) niet dat deze ontmoetingen zo weinig worden gemaakt, veel contact vindt namelijk plaats zonder dat mensen hiervan bewust zijn. Toch geven vrij veel respondenten aan zich dankzij de bibliotheek onder de mensen te voelen, en lijkt dit onderzoek dus aan te tonen dat bibliotheekgebruikers dankzij de bibliotheken sociale inclusie ervaren. In het culturele domein kunnen voor bibliotheken twee rollen worden beschreven. Het verschaffen van culturele bronnen zoals cd's of films maar natuurlijk bovenal boeken, en het organiseren van culturele evenementen. Slechts een kwart van de bibliotheekgebruikers gaf aan ooit deel te hebben genomen aan een cultureel evenement in een bibliotheek. Van de culturele bronnen wordt veel meer gebruikgemaakt, met het eerdergenoemde lenen en lezen van boeken als belangrijkste onderdeel. Ook gaven vrij veel respondenten aan dankzij de bibliotheek in contact te worden gebracht met kunst en cultuur. Als laatste laat het onderzoek zien dat ook het affectieve domein wordt bevorderd door bibliotheken. Met name het leesplezier, maar ook persoonlijke groei werd volgens veel respondenten dankzij de bibliotheek vergroot. Ook koppelen veel respondenten positieve emoties aan de bibliotheek, met name ontspanning, rust, nieuwsgierigheid en plezier scoorden hoog in het onderzoek.

3.3: Onderzoek naar minibibliotheken

Zoals eerder in deze masterscriptie benoemd is, is er ook op internationaal gebied nog weinig onderzoek naar minibibliotheken gedaan en is er dus nog veel ruimte voor nieuw onderzoek naar dit verschijnsel. Het weinige onderzoek dat wel uitgevoerd is, is vooral in de Verenigde Staten uitgevoerd. Dit is niet opvallend, aangezien dit zoals eerder vermeld de plek is waar het concept van de *Little Free Library* is ontstaan. Onderzoek naar deze boekenkastjes richtte zich onder andere op de beschikbaarheid en het aanbod van minibibliotheken, maar ook op de gemeenschappen er omheen.

Het onderzoek van Desiree Wilson (2020) richtte zich op de beschikbaarheid van minibibliotheken. In het onderzoek van Wilson (2020) werd onderzocht of een van de doelen van de *Little Free Libraries*, het verstrekken van boeken voor mensen en plaatsen die hier een tekort aan hebben, in de praktijk ook wordt behaald. Hierbij werden minibibliotheken in Portland (een overwegend rijke en witte stad die bekend staat om zijn sterke literaire gemeenschap) en Detroit (een stad die bekend staat als *book desert*, een plaats waar boeken relatief moeilijk te verkrijgen zijn) met elkaar vergeleken. Uit het onderzoek bleek dat Portland bijna vier keer meer minibibliotheken had, en dat minibibliotheken dus veel meer gecentreerd zijn binnen witte en rijke buurten, ook binnen de *book deserts* zelf. Dit onderzoek wijst erop dat minibibliotheken waarschijnlijk vooral binnen de sterkere literaire gemeenschappen te vinden zijn, en minder te vinden zijn op plaatsen waar deze het meest nodig zijn. Dit idee wordt bevestigd door het onderzoek van Sarmiento et al. (2017). Zij vergeleken Santa Ana (een stad met overwegend veel mensen met een Latino-afkomst waar 22% van de inwoners onder de armoedegrens leeft) en Madison (een stad met overwegend witte mensen waar minder mensen onder de armoedegrens leven). Deze twee steden werden gekozen omdat zij qua grootte relatief gelijk zijn, maar verschillen in termen van demografische, economische en politieke kenmerken die de aanwezigheid van

minibibliotheken vormgeven (Sarmiento et al., 2017). Uit het onderzoek bleek onder andere dat Madison meer openbare bibliotheken en meer minibibliotheken telde dan Santa Ana. Ook dit onderzoek wijst er dus op dat het aanbod van (mini)bibliotheken te koppelen is aan het soort mensen dat er in de buurt woont. Een derde onderzoek dat dit idee bevestigt is het onderzoek van Peter Chen (2022). Chen concludeert dat minibibliotheken, net als in Noord-Amerika, ook in Australië vooral op plekken gelokaliseerd zijn waar mensen weinig moeite hebben met het verkrijgen van boeken. Bijna de helft van alle minibibliotheken in Australië zijn namelijk te vinden in de 30% meest bevoordeelde gebieden (op socio-economisch gebied). Slechts één op de vijf minibibliotheken is te vinden in gebieden uit de 30% met de laagste socio-economische klasse.

Ook een ander doel van de *Little Free Library*, het creëren van gemeenschappen en het bevorderen van samenwerkingen, is subject geweest van onderzoek. In het onderzoek van Nadine Irène Kozak (2017) werden 261 beheerders van minibibliotheken bevestigd over hoe deze minibiebs bijdragen aan het creëren van verbondenheid. Uit het onderzoek bleek dat veel beheerders een minibieb opstarten met als doel bij te dragen aan het creëren van betrokkenheid en verbondenheid. Beheerders gaven ook aan dat de minibibliotheken tot meer sociale interactie en samenwerking leiden. De minibibliotheken creëerden ook verbondenheid vanuit een negatieve hoek. Uit een verzameling van nieuwsberichten concludeert Kozak (2017) dat minibibliotheken vaak om negatieve redenen in het nieuws komen. Zo klagden mensen over het uiterlijk van de minibibliotheken, het feit dat deze illegaal geplaatst worden en het idee dat deze de weg blokkeren. Dit leidde in veel gevallen tot controverse rondom de minibiebs. Op deze negatieve uitingen werd vervolgens weer gereageerd door bureaus, aanhangers en nieuwsmedia. Het feit dat groepen mensen zich gezamenlijk tegen deze negatieve uitingen inzetten wordt door Kozak (2017) ook gezien als een indirecte vorm van gemeenschap die door de minibibliotheken wordt gecreëerd. Al met al concludeert de auteur dat minibibliotheken succesvol zijn in het creëren van verbondenheid tussen mensen. Dit idee wordt deels bevestigd door het onderzoek van Chen (2022). Het onderzoek van Chen (2022) bekeek onder meer de vorming van gemeenschappen rondom minibibliotheken in Australië. Volgens de auteur is het creëren van verbondenheid tussen mensen met 30% van de ondervraagden het op één na grootste doel van beheerders van minibiebs in Australië. Chen (2022) concludeert dat minibibliotheken al door verschillende gemeentes bij het plannen van ruimte in acht worden genomen, met als doel het creëren van een onderlinge gemeenschap of de verbondenheid van mensen in een buurt. Daarnaast bevorderen minibibliotheken volgens Chen (2022) *living and giving*, dus een gemeenschap van vrijgevigheid. Deze positieve effecten op het gebied van gemeenschap worden door Chen sociaal kapitaal genoemd. Volgens de auteur is er echter wel weinig empirisch bewijs dat minibibliotheken in de praktijk ook mensen samenbrengen en dit sociale kapitaal dus ook echt opleveren. Chen stelt dat de minibibliotheken mogelijk geen sociaal kapitaal opleveren dankzij hun aanwezigheid, maar meer uit interacties rondom het plaatsen, beheren en gebruiken hiervan.

Ook naar het aanbod in de minibiebs werd onderzoek gedaan in de V.S. Onderzoek van Andrew McKenna-Foster en Hanna Roseen (2022) bestudeerde onder meer de inhoud van 42 minibibliotheken in Seattle en vergeleek deze inhoud met het aanbod van lokale reguliere openbare bibliotheken. Uit het onderzoek bleek dat deze twee instituten wezenlijk van elkaar verschillen. De minibibliotheken hadden een relatief ouder aanbod dan de reguliere bibliotheken. Verder bevatten deze veel meer fictie, maar minder kinder- en young-adult-boeken. Het aanbod van de twee soorten bibliotheken verschilde ook erg van elkaar. Slechts minder dan 1% van de boeken uit de minibibliotheken was ook te vinden in de

dichtstbijzijnde reguliere bibliotheek. Verder interviewden Mckenna-Foster en Roseen verschillende beheerders van minibibliotheken. Hieruit bleek dat zij een grote invloed hebben op de inhoud van de minibibliotheken. 93% van de beheerders gaf aan zelf de minibiebs te bevoorraden. Dit deden zij deels uit eigen collectie, en deels door boeken speciaal voor de minibieb te kopen. De beheerders beheren het aanbod ook actief. 60% van de beheerders gaf aan specifieke boeken te verwijderen omdat deze bijvoorbeeld oud of religieus zijn. Ook beheren meerdere beheerders de minibibliotheken actief omdat zij een breed scala aan genres in hun minibibliotheken willen hebben.

Recent onderzoek laat zien dat minibibliotheken niet alleen worden gebruikt voor het verspreiden van boeken met bijvoorbeeld leesbevordering als doel. In het onderzoek van Morgan-Daniel et al. (2023) werden minibibliotheken gebruikt om gezondheidsinformatie van goede kwaliteit te verspreiden in Okechobee. De Health Science Center Libraries (HSCL) van de universiteit van Florida en de Okeechobee County Public library (OCPL) plaatsten 424 boeken en 40 verschillende geprinte online bronnen om zo gezondheidsgeletterdheid, gepersonaliseerde geneeskunde en toegang tot gezondheidsmaterialen en gezondheidsdiensten voor consumenten in landelijke gebieden te bevorderen. De onderzoekers concluderen dat minibibliotheken succesvol kunnen worden ingezet bij het verminderen van de ongelijkheid in gezondheidsinformatie onder achtergestelde bevolkingsgroepen.

Buiten het internationale onderzoek, is er (zoals al eerder is aangegeven is) ook in Nederland nog weinig onderzoek naar minibibliotheken gedaan. In feite gaat het om slechts een handvol studies. Allereerst waren minibibliotheken het onderwerp van het onderzoek van Anouk Schippers en Adriaan Soetevent (2024). In dit onderzoek werd onderzocht of minibibliotheken onderhevig zijn aan *free riding* (meeliftgedrag, of in de praktijk het pakken van boeken zonder deze terug te brengen of te vervangen door een ander boek). Het onderzoek concludeert dat er bij minibibliotheken weinig sprake is van *free riding*: voor iedere tien gepakte boeken komen er negen terug in de plaats. Daarnaast onderzocht Sharon Hiep (2023) voor haar masterscriptie het aanbod en de verspreiding van boeken in minibibliotheken binnen de gemeente Nijmegen. Uit dit onderzoek bleek onder andere dat er in de minibibliotheken vooral boeken uit de genres jeugdboeken, literaire fictie en spanning te vinden waren. Verder kwamen vrijwel alle boeken uit de tweede helft van de 20e eeuw en uit de 21e eeuw. Ook werd er waargenomen dat de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs gelijk lag. 69% van de gevonden auteurs leefden nog op het moment van onderzoek. 44% van de onderzochte boeken waren oorspronkelijk in het Nederlands geschreven. Al met al concludeert Hiep (2023) dat het boekenaanbod binnen de gemeente Nijmegen 'ruim en divers' is. Bij de Hanzehogeschool Groningen zijn minibibliotheken het subject van onderzoek van Rhea Hummel, docentonderzoeker bij het Lectoraat Kunsteducatie. Hummel doet onderzoek naar de betekenis van minibiebs voor minibieb-eigenaars en -gebruikers. Op basis van interviews concludeert Hummel dat minibibliotheken voor beheerders en gebruikers ook als uiting van iemands 'levensvisie' kan fungeren. Zo kunnen beheerders van minibibliotheken volgens Hummel bijvoorbeeld hun visie op het gebied van lezen of duurzaamheid uitdragen (Darwinkel, 2023). Zo stelt Hummel dat minibibliotheken kunnen worden gezien als een 'verlengstuk' van hun eigenaren.

4: Methode

Om de onderzoeksvraag van deze masterscriptie te kunnen beantwoorden is er een enquête-onderzoek uitgevoerd. In dit hoofdstuk zal eerst het onderzoeksmateriaal uit deze enquête worden besproken en toegelicht. Vervolgens zal in de paragraaf *Procedure* worden besproken op welke manier het onderzoek is uitgevoerd.

4.1: Onderzoeksmateriaal

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is er een vragenlijst samengesteld. Voor het opstellen van deze vragenlijst is het onderzoek van Oomes (2015) als basis genomen. Dit onderzoek is als voorbeeld genomen omdat het een aantal kenmerken heeft waar het onderzoek van deze masterscriptie ook aan moet voldoen. Allereerst is het onderzoek van Oomes (2015) in het leven geroepen om een bijdrage te geven aan de inzichten in de maatschappelijke waarde van bibliotheken. Het “heeft als doel een valide, betrouwbaar en gestandaardiseerd meetinstrument(arium) te ontwikkelen om bibliotheek outcomes te meten.” Hiermee heeft het onderzoek van Oomes (2015) een gelijksoortig doel als dit onderzoek. In dit onderzoek is er namelijk ook een meetinstrument nodig om *outcomes* van een instituut te meten. In dit onderzoek is enkel het onderzochte subject anders. Omdat er in dit onderzoek ook *outcomes* gemeten worden moet het meetinstrument inzichten geven in het gebruik en de ervaren voordelen van minibibliotheken. Hierbij is het gebruik van een enquête, net als bij het onderzoek van Oomes (2015), een vanzelfsprekende vorm van onderzoek. Verder was het onderzoek van Oomes (2015) naar eigen zeggen een onderzoek in de ‘verkennende fase’. Dit geldt, gezien er nog geen onderzoek naar *outcomes* van minibibliotheken in Nederland is uitgevoerd (en er überhaupt nog weinig onderzoek naar minibibliotheken is uitgevoerd), ook voor dit onderzoek. Ook hierom is een vergelijkbaar onderzoek een logische stap.

Net als in het onderzoek van Oomes (2015) is de vragenlijst opgebouwd vanuit de vijf bekende functies en domeinen van bibliotheken in Nederland. De vragenlijst is zo opgebouwd omdat de functies van minibibliotheken die uit het onderzoek naar voren komen op deze manier gemakkelijk kunnen worden vergeleken met de al bekende functies van reguliere bibliotheken. Verder is er nog een zesde onderdeel aan de vragenlijst toegevoegd dat zich toespitst op de persoonsgegevens van de respondenten en vragen stelt die zich richten op de unieke kenmerken van minibibliotheken. Ook deze vragen zijn aan de vragenlijst toegevoegd om functies van minibibliotheken in kaart te brengen en de verschillen ten opzichte van de reguliere bibliotheek bloot te leggen.

Hieronder zullen de vragen uit de enquête per onderdeel worden besproken en toegelicht.

4.1.1: Cultureel domein

Bibliotheken worden al van oudsher gezien als plekken die een rol spelen bij het ontwikkelen van cultuur (Oomes, 2015). Ook is het ‘laten kennis maken met kunst en cultuur’ een van de vijf doelen uit de eerdergenoemde Bibliotheekwet. Bibliotheken vervullen deze rol in principe op twee manieren. Allereerst organiseren openbare bibliotheken culturele activiteiten waaraan mensen kunnen deelnemen en leveren zij culturele diensten. Dit zijn bijvoorbeeld lezingen, cursussen of workshops. Ook fungeert de bibliotheek als (regionaal) cultureel informatiepunt. Daarnaast lenen bibliotheken culturele bronnen uit, zoals cd’s, films en natuurlijk als belangrijkste; boeken.

Omdat er in minibibliotheken geen culturele activiteiten kunnen worden georganiseerd kunnen de vragen van dit onderzoek zich enkel toespitsen op het tweede deel van de culturele

functie van bibliotheken. Hierbij kan er gebruik worden gemaakt van vragen over de inhoud van minibibliotheken, en vragen over de door de gebruikers ervaren culturele voordelen. Meerdere onderzoeken geven namelijk aan dat er ook in minibibliotheken andere culturele bronnen dan boeken te vinden zijn, bijvoorbeeld cd's of films (Hiep, 2023; Mckenna-Foster & Roseen, 2023). Hiervoor zijn in de enquête de volgende drie stellingen geformuleerd, waarop de respondenten met ja of nee konden reageren:

- De minibibliotheek brengt mij in contact met kunst en cultuur. (ja/nee)
- Ik gebruik de minibibliotheek om boeken te lezen die gaan over kunst en cultuur. (ja/nee)
- Ik gebruik de minibibliotheek voor andere culturele bronnen dan leesboeken, bijvoorbeeld cd's, films, of poëzie. (ja/nee)

4.1.2: Sociaal domein

Openbare bibliotheken hebben ook sociale doelen. Zo is het 'organiseren van ontmoeting en debat' opgenomen in de Bibliotheekwet. Bibliotheken worden in het sociale domein voornamelijk bestempeld als een ontmoetingsplek. Dit heeft met name te maken met het feit dat bibliotheken in principe voor iedereen toegankelijk zijn.

Uit onderzoek blijkt dat in openbare bibliotheken inderdaad ontmoetingen tussen mensen plaatsvinden. Dit gaat echter wel vooral om ontmoetingen tussen mensen en bibliotheekmedewerkers, of om toevallige ontmoetingen tussen mensen en hun bekenden (Oomes, 2015). Hieruit kan dus worden opgemaakt dat de bibliotheek niet als een plaats voor ontmoetingen met onbekende mensen fungeert. Verder gaf 12% van de 21.301 respondenten van het onderzoek van Probiblio (2015) aan zich dankzij de bibliotheek minder eenzaam te hebben gevoeld. Naast directe individuele ontmoetingen heeft de bibliotheek ook een groter sociaal doel. Door gebruik te maken van de bibliotheek kunnen mensen gebonden worden aan de (lokale) samenleving, of zich hier in ieder geval meer verbonden mee voelen. De bibliotheken kunnen dus zorgen voor een gevoel van sociale inclusie en de groei van sociale cohesie (Oomes & Huysmans, 2011).

Omdat minibibliotheken vrijwel altijd openbaar zijn voor iedereen, kunnen zij mogelijk ook als ontmoetingsplek fungeren. Ook kunnen minibibliotheken (een gevoel van) verbondenheid met de (lokale) samenleving creëren. Het bevorderen van samenwerking en het creëren van gemeenschap is dan ook een van de vijf kernwaarden (*collaboration*) die door de *Little Free Library* zijn opgesteld. Verder blijkt bijvoorbeeld uit het onderzoek van Chen (2012) dat het plaatsen van minibibliotheken al door planners in Australië wordt gebruikt om *placemaking* (het creëren van samenwerking en participatie in openbare ruimtes) te bewerkstelligen. Hierom is een aantal stellingen uit de enquête ook op het sociale domein gericht. Het gaat om de volgende drie ja/nee-stellingen:

- De minibibliotheek brengt mij in contact met andere mensen. (ja/nee)
- Door de minibibliotheek voel ik mij verbonden met de maatschappij. (ja/nee)
- Door het gebruik van de minibibliotheek voel ik mij minder eenzaam. (ja/nee)

4.1.3: Educatief domein

Het educatieve domein wordt vaak gezien als een van de belangrijkste domeinen van de openbare bibliotheek (Oomes, 2015: 22). Dit domein is dan ook koppelen aan meerdere doelen uit de Bibliotheekwet, bijvoorbeeld 'het ter beschikking stellen van kennis en informatie' en 'het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie'. Bibliotheken

hebben naar eigen zeggen dan ook het doel om educatie te bieden en bijvoorbeeld het onderwijs te ondersteunen (Vereniging Openbare Bibliotheken & Koninklijke Bibliotheek, z.d.) Deze educatieve functie kan gesplitst worden in de twee onderdelen *leren* en *informatie zoeken*. Openbare bibliotheken bieden verschillende manieren om te leren en informatie te zoeken. Naast het lenen en lezen van boeken kunnen bezoekers bijvoorbeeld ook gebruikmaken van computers, en fungeert de bibliotheek ook als cultureel informatiepunt en als informatiepunt digitale overheid. De meeste gebruikers maken op de meest conventionele manier gebruik van de educatieve functie van bibliotheken, namelijk door boeken te lezen en te lenen. Een kleiner deel van de gebruikers doet dit bijvoorbeeld door huiswerk te maken in de bibliotheek (Oomes, 2015).

In de praktijk blijkt ook dat de gebruikers de bibliotheek als een educatieve instantie ervaren. 45% van de gebruikers van deze bibliotheken geeft aan nieuwe dingen te leren door bibliotheken (Oomes, 2015). Verder stelt 72% dat de bibliotheek ervoor heeft gezorgd dat zij hun kennis hebben verbreed of verdiept (Probiblio, 2015).

Omdat de minibibliotheken ook toegang verschaffen tot boeken kunnen gebruikers hiervan ook op de meest conventionele manier gebruikmaken van de educatieve functie van bibliotheken. Om deze reden zijn de vragen in deze enquête ook op dit onderdeel toegespitst. Voor het educatieve domein zijn in de enquête de volgende drie ja/nee-stellingen geformuleerd:

- Ik gebruik de minibibliotheek om boeken te lezen/lenen die mijn kennis kunnen verbreden/verdiepen. (ja/nee)
- Dankzij de minibibliotheek leer ik nieuwe dingen. (ja/nee)
- De minibibliotheek ondersteunt mijn persoonlijke ontwikkeling. (ja/nee)

4.1.4: Economisch domein

Bibliotheken kunnen op verschillende manieren een economisch voordeel met zich meebrengen. De economische functie van openbare bibliotheken is dan ook in verschillende punten op te splitsen. Allereerst kan de bibliotheek haar gebruikers een direct financieel voordeel geven. Mensen kunnen openbare bibliotheken namelijk gebruiken om geld en tijd te besparen. Dit geldt voor het goedkoop of gratis gebruikmaken van boeken, maar bijvoorbeeld ook voor het gebruikmaken van computers of internet. De andere manier waarop bibliotheken een economisch voordeel kunnen opleveren is met het vergroten van *human capital*. Dit doen bibliotheken bijvoorbeeld door ruimte te verschaffen die gebruikt kan worden om te werken of voor het vinden van werk (Oomes & Huysmans, 2011). Dit kunnen bijvoorbeeld flexibele werkplekken zijn, of computers en kranten die kunnen worden gebruikt om vacatures te vinden. Ook biedt de bibliotheek producten en informatie die kunnen worden gebruikt om kennis te vergaren die bruikbaar is voor sollicitaties, het vinden van een baan of het starten van een onderneming (Oomes, 2015). Deze vormen van *human capital* kunnen de opbouw van een carrière faciliteren en zo ook een indirect financieel voordeel met zich meebrengen.

Gezien minibibliotheken vrijwel altijd kosteloos te gebruiken zijn, is het denkbaar dat minibibliotheken ook een functie in het economische domein hebben. Mogelijk helpen minibibliotheken ook bij het vergaren van het eerdergenoemde *human capital*. De boeken uit minibibliotheken kunnen namelijk ook informatie bieden die bruikbaar is voor (zoeken naar) werk. Zo kunnen minibibliotheken ook een indirect financieel voordeel hebben. Voor het economische domein zijn de volgende vier stellingen geformuleerd:

- De minibibliotheek helpt mij geld te besparen. (ja/nee)

- De minibibliotheek helpt mij tijd te besparen. (ja/nee)
- De minibibliotheek helpt mij mijn werk beter te doen. (ja/nee)
- De minibibliotheek helpt mij bij het vinden van / zoeken naar werk. (ja/nee)

4.1.5: Affectief domein

Het laatste domein waarin *outcomes* en functies van bibliotheken worden gespecificeerd is het affectief domein. Hierbij gaat het om gevoelens, emoties en attitudes die worden veroorzaakt door de bibliotheek en die mensen aan de bibliotheek koppelen. Deze affectieve doelen zijn niet veel terug te zien in de functies van de Bibliotheekwet. Vooral het ‘Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling’ is aan dit domein te koppelen. Het affectieve domein hangt samen met de vier overige domeinen. Sociaal of educatief bibliotheekgebruik kan bijvoorbeeld weer leiden tot een gevoel van tevredenheid (Oomes & Huysmans, 2011). Dit effect kan ook negatief zijn, bijvoorbeeld wanneer het niet lukken om iets te bereiken in de bibliotheek leidt tot een gevoel van stress of frustratie. Volgens Oomes (2015) koppelen studies bibliotheken aan gevoelens als ‘persoonlijke groei, zelfvertrouwen, inspiratie, plezier, veiligheid en tevredenheid’. Met name (lees)plezier lijkt hier belangrijk te zijn. Hiernaast geeft 33% van de respondenten in het onderzoek van Oomes (2015) aan dat de bibliotheek zijn of haar persoonlijke groei ondersteunt. In het onderzoek van Probiblio (2015) is 86% van de respondenten het ermee eens dat de bibliotheek inspiratie geeft. 92% stelt dat de bibliotheek de mogelijkheid tot ontspanning biedt. 82% geeft aan dat de bibliotheek mensen ondersteunt in persoonlijke ontwikkeling. Ook geeft 50% van de respondenten aan dat de bibliotheek ervoor zorgt dat diegene afstand heeft kunnen nemen van dagelijkse stress.

Het is denkbaar dat dergelijke affectieve effecten ook door minibibliotheken worden veroorzaakt. Veel van deze gevoelens zijn namelijk direct te koppelen aan het lezen van boeken, dat natuurlijk zowel door minibibliotheken als door reguliere bibliotheken wordt bevorderd. Om deze reden zijn de volgende vier stellingen in de enquête opgenomen:

- De minibibliotheek vergroot mijn leesplezier. (ja/nee)
- De minibibliotheek ondersteunt mijn persoonlijke groei. (ja/nee)
- De minibibliotheek geeft inspiratie. (ja/nee)
- De minibibliotheek geeft mij negatieve gevoelens zoals stress of frustratie. (ja/nee)

4.1.6: Vragen over gebruikers

Om meer te weten te komen over de gebruikers van minibibliotheken is er in de enquête ook een klein aantal vragen opgenomen dat zich richt op de persoonlijke gegevens van de respondent. Op deze manier kan er op exploratieve wijze onderzocht worden wat de gebruikers van minibibliotheken kenmerkt en of deze gebruikers bijvoorbeeld verschillen van de gebruikers van de reguliere bibliotheek. Ook kan zo worden gezien of de gebruikers van minibibliotheken ook de gebruikers van de reguliere bibliotheek zijn. Om deze vraagstukken te beantwoorden zijn de volgende vragen in de enquête opgenomen:

- Wat is uw leeftijd?
- Wat is uw hoogst genoten opleiding?
- Hoe vaak maakt u maandelijks gemiddeld gebruik van een minibibliotheek?
- Maakt u wel eens gebruik van een ‘reguliere’ openbare bibliotheek?
- Gebruikt u de minibibliotheek ook om boeken voor anderen mee te nemen?

Als laatst is er onderaan de vragenlijst een open vraag gesteld, waarin respondenten kort een toelichting konden geven bij een van hun gegeven antwoorden of bij de vragenlijst in het algemeen.

4.2: Procedure

De enquête die voor dit onderzoek is opgesteld, is gemaakt met behulp van het online enquêteprogramma *Google Forms*. Via een hyperlink kon deze enquête gemakkelijk worden gedeeld met mogelijke respondenten. De werving van respondenten is gedaan via de Facebookpagina van de website *Minibieb.nl*. Het originele bericht voor de werving van respondenten is te zien in Bijlage 1. De Facebookpagina van *Minibieb.nl* wordt gevolgd door veel gebruikers van minibibliotheken. Door de enquête op deze pagina te delen kon de juiste doelgroep van dit onderzoek gemakkelijk worden bereikt. Ook is het op Facebook mogelijk om berichten te delen op een andere pagina en zo nog meer mogelijke respondenten te bereiken. In het originele bericht stond ook een oproep voor het delen van deze enquête. Het originele bericht met de hyperlink is ongeveer honderd keer gedeeld, onder meer op tientallen pagina's van individuele minibibliotheken en op de persoonlijke pagina's van Facebookgebruikers.

De respondenten van het onderzoek konden de enquête thuis op hun computer of telefoon invullen. Voorafgaand aan het beantwoorden van de vragen kregen zij een korte inleidende tekst te lezen. Deze tekst bevatte onder meer uitleg over de inhoud en de tijdsduur van de vragenlijst. De inleidende tekst van de enquête is te zien in Bijlage 2.

De resultaten van de enquête zijn automatisch in *Google Forms* verzameld. De vragenlijst is door 393 respondenten ingevuld in een tijdsbestek van twintig dagen (van 06-02-2024 tot 26-02-2024).

5: Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het onderzoek worden weergegeven. Allereerst zullen de persoonlijke kenmerken van de respondenten kort worden uiteengezet. Vervolgens zullen de percentages van de antwoorden op de vragen per domein worden weergegeven. Als laatst worden kort de antwoorden op de open vraag aan het eind van de enquête (waar respondenten konden reageren op hun antwoorden of op de vragenlijst) besproken.

5.1: Vragen over gebruikers

De resultaten van de algemene vragen over de gebruikers van de minibibliotheken (en dus de respondenten van het onderzoek) zijn te zien in Tabel 1.

Tabel 1

De Vragen Over de Gebruikers van de Minibibliotheken (n = 393).

Wat is uw leeftijd?	0-20 jaar	0,3% (1)
	21-40 jaar	19,8% (78)
	41-60 jaar	59,3% (233)
	61 of ouder	20,6% (81)
Wat is uw hoogst genoten opleiding?	Geen opleiding / onvolledig basisonderwijs	0,3% (1)
	Basisschool	0,3% (1)
	Middelbaar onderwijs	9,9% (39)
	Middelbaar beroepsonderwijs	29,3% (115)
	Hoger beroepsonderwijs	44,3% (174)
	Universitaire bachelor	3,1% (12)
	Universitaire master	13,0% (51)
Hoe vaak maakt u gemiddeld gebruik van een minibibliotheek?	Enkele keren per jaar	33,1% (130)
	Maandelijks	37,2% (146)
	Wekelijks	29,8% (117)
Maakt u wel eens gebruik van een 'reguliere' openbare bibliotheek?	Ja	46,3% (182)
	Nee	53,7% (211)
Gebruikt u de minibibliotheek ook om boeken voor anderen mee te nemen?	Ja	64,6% (254)
	Nee	35,4% (139)

5.2: Vragen over de vijf domeinen

De resultaten van de vragen over de vijf bekende domeinen waarin bibliotheken een functie en *outcomes* hebben zijn te zien in Tabel 2.

Tabel 2*De Resultaten van het Onderzoek per Domein (n = 393).*

Domein	Gestelde vraag	% (n)
Cultureel domein	De minibibliotheek brengt mij in contact met kunst en cultuur.	38,7% (152)
	Ik gebruik de minibibliotheek om boeken te lezen die gaan over kunst en cultuur.	17,3% (68)
	Ik gebruik de minibibliotheek voor andere culturele bronnen dan leesboeken, bijvoorbeeld cd's, films, of poëzie.	13,5% (53)
Sociaal domein	De minibibliotheek brengt mij in contact met andere mensen.	49,1% (193)
	Door de minibibliotheek voel ik mij verbonden met de maatschappij.	59,3% (233)
	Door het gebruik van de minibibliotheek voel ik mij minder eenzaam.	21,6% (85)
Educatief domein	Ik gebruik de minibibliotheek om boeken te lezen/lenen die mijn kennis kunnen verbreden en/of verdiepen.	62,1% (244)
	Dankzij de minibibliotheek leer ik nieuwe dingen.	59,0% (232)
	De minibibliotheek ondersteunt mijn persoonlijke ontwikkeling.	58,5% (230)
Economisch domein	De minibibliotheek helpt mij geld te besparen.	84,7% (333)
	De minibibliotheek helpt mij tijd te besparen.	34,9% (137)
	De minibibliotheek helpt mij mijn werk beter te doen.	9,9% (39)
	De minibibliotheek helpt mij bij het vinden van / zoeken naar werk.	1,0% (4)
Affectief domein	De minibibliotheek vergroot mijn leesplezier.	96,2% (378)
	De minibibliotheek ondersteunt mijn persoonlijke groei.	52,7% (207)
	De minibibliotheek geeft mij inspiratie.	79,6% (313)
	De minibibliotheek geeft mij negatieve gevoelens zoals stress of frustratie.	1,0% (4)

5.3: Open vraag en opmerkingen / aanvullingen bij de enquête

Onderaan de enquête hadden de respondenten de mogelijkheid om een aanvulling of opmerking bij de enquête of bij een specifieke vraag te geven. Van de 393 respondenten hebben 105 respondenten een opmerking geplaatst. Het overgrote deel van de antwoorden bestond uit positieve reacties op minibibliotheken in het algemeen, zoals “Heel blij met de minibieb!” of “Geweldige uitvinding! Lezen zonder tijdsdruk. Doorgeven (hergebruik).” Verder gebruikten veel respondenten deze ruimte om succeswensen of suggesties bij het onderzoek te plaatsen. Een aantal respondenten gaf als aanvulling aan naast gebruiker, ook beheerder van een of meerdere minibibliotheken te zijn.

Verder werd de ruimte door respondenten benut om het onderzoek te bekritisieren. Een aantal respondenten gaf bijvoorbeeld aan dat het onderzoek met enkel 'ja' of 'nee' niet voldoende antwoordmogelijkheden bevatte. Ook werden er door enkele respondenten suggesties voor het onderzoek of voor de vragenlijst gedaan. Slechts een klein deel van de antwoorden bevatte een aanvulling op de antwoorden van de ja/nee-stellingen. Wel werden er in de antwoorden enkele ervaren functies van minibibliotheken benoemd die niet direct volledig onder een van de vijf domeinen kunnen worden geplaatst. Deze zullen worden besproken in het hoofdstuk *Conclusie* van dit onderzoek.

6: Conclusie

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het onderzoek worden geanalyseerd en geïnterpreteerd. Hierbij worden de vragen over de gebruikers, de vijf domeinen en de open vraag aan het eind van de enquête los van elkaar besproken. In de paragraaf *Slotconclusie* worden deze bevindingen nog eens kort samengevat.

6.1: Bevindingen op basis van de vragen over de gebruikers

Op basis van de vragen over de gebruikers die in de enquête zijn opgenomen, kunnen er enkele uitspraken over gebruikers van minibibliotheken worden gedaan. Deze uitspraken zijn echter lastig te generaliseren, gezien het feit dat het niet mogelijk is om te zeggen dat de deelnemers aan dit onderzoek representatief zijn voor de groep gebruikers van minibibliotheken in Nederland. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de respondenten van dit onderzoek een positievere kijk op minibibliotheken hebben dan de gemiddelde gebruiker. Deze beperking zal in het hoofdstuk *Discussie en aanbevelingen* verder worden besproken.

Om de respondenten te vergelijken met de bibliotheekgebruikers in Nederland, kunnen de resultaten van dit onderzoek worden vergeleken met het onderzoek naar sport en cultuur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) uit 2016 (Tiessen-Raaphorst & Van den Broek, 2016). In dit onderzoek is er een profiel gemaakt van de algemene bibliotheekgebruiker.

Allereerst blijkt uit het onderzoek van Tiessen-Raaphorst en Van den Broek (2016) dat bibliotheken meer gebruikt worden door jongeren dan door ouderen. Van de mensen van 6-11 jaar bezocht 82% van de respondenten minimaal een keer in het jaar een bibliotheek. Voor de overige leeftijdscategorieën waren de percentages 62% (12-19 jaar), 33% (20-34 jaar), 43% (35-49 jaar), 27% (50-64 jaar) en 27% (≥ 65 jaar). Verder was het gebruik van de bibliotheek onder hogeropgeleiden het hoogst. Dit ging om 46%, tegenover 29% met het middelbaar onderwijs en 21% met het lager onderwijs als hoogst voltooide opleiding. Op het gebied van leeftijd schetsen de resultaten van de vragenlijst van dit onderzoek een ander beeld. Het grootste deel van de respondenten (59,3%) is namelijk 41-60 jaar. 20,6% is 61 of ouder, en 19,8% valt in de categorie 21-40 jaar. Slechts een respondent is tussen de 0 en 20 jaar oud. Dit lijkt erop te wijzen dat de gebruikers van minibibliotheken over het algemeen ouder zijn dan de gebruikers van de reguliere bibliotheek. Dit beeld kan echter vertekend zijn door de manier waarop respondenten voor dit onderzoek zijn verzameld. Mogelijk zijn de respondenten van dit onderzoek namelijk niet representatief voor de ‘gemiddelde’ minibibliotheekgebruiker (zie voor verdere uitleg het hoofdstuk *Discussie en aanbevelingen*). Op het gebied van opleiding zijn de hogeropgeleiden ook in dit onderzoek het grootst vertegenwoordigd. 60,4% van de respondenten heeft een hbo-studie of universitaire opleiding als hoogst genoten opleiding. Bij nog eens 29,3% gaat dit om een mbo-opleiding. Slechts 10,3% van de respondenten heeft enkel het middelbaar onderwijs of basisonderwijs genoten. Mogelijk is ook hier de groep respondenten niet te generaliseren. Wel lijken deze resultaten erop te wijzen dat minibibliotheken niet direct de mensen bereiken die deze mogelijk het meest nodig hebben. Organisaties als *Little Free Library* richten zich over het algemeen tot de mensen en gebieden waar minibibliotheken het meest nodig zijn. Over het algemeen zijn dit waarschijnlijk niet de hoogopgeleiden. Hiermee zijn de resultaten in lijn met de resultaten van het eerdergenoemde Amerikaanse onderzoek (Wilson, 2020; Sarmiento et al., 2017).

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat ruim de helft van de respondenten (53,7%) niet gebruikmaakt van een reguliere bibliotheek. Hieruit kan worden opgemaakt dat minibibliotheken in ieder geval voor een groot deel door andere mensen worden gebruikt dan reguliere bibliotheken. De twee instituten bereiken dus beide een verschillende groep mensen.

Als laatst gaf een groot deel van de respondenten (64,6%) aan minibibliotheken ook te gebruiken om boeken voor anderen mee te nemen. Dit is te koppelen aan het delen en uitwisselen dat ten grondslag ligt aan de leescultuur rondom minibibliotheken. Ook is het mogelijk dat dit de afwezigheid van de jongere gebruikers verklaart. Zo kan het zo zijn dat ouders boeken meenemen voor hun kinderen. Dit gebeurt namelijk ook bij gebruikers van reguliere bibliotheken (Oomes, 2015: 39).

6.2: Bevindingen in het culturele domein

Van de respondenten gaf 38,7% (152) aan dat minibibliotheken hen in aanraking brengt met kunst en cultuur. Dit percentage verschilt nauwelijks dan dat van het onderzoek van Oomes (2015), waar 39% van de respondenten aangaf dat dit voor hen het geval was bij de reguliere bibliotheek. Verder gaf 17,3% (68) van de gebruikers aan de minibibliotheek te gebruiken om boeken te lezen die over kunst en cultuur gaan. Ook hierbij verschilt het percentage niet veel van het percentage uit het onderzoek van Oomes (2015), waar 15% aangaf in de bibliotheek informatie te zoeken over kunst, cultuur en uitgaan. Als laatste stelde 13,5% (53) van de respondenten minibibliotheken ook te gebruiken voor andere cultuurdragers dan leesboeken, bijvoorbeeld cd's of poëzie. Hier ligt het percentage flink wat lager dan dat van de reguliere bibliotheek. 50% van de respondenten in het onderzoek van Oomes (2015) gaf aan andere culturele bronnen dan boeken te gebruiken. Dit verschil is gemakkelijk te verklaren, aangezien reguliere bibliotheken een veel groter aanbod aan deze culturele bronnen hebben dan minibibliotheken. Niet alleen omdat het aanbod van de reguliere bibliotheek überhaupt groter is, maar ook omdat de meeste minibibliotheken zich niet op deze bronnen focussen en dit meestal dus helemaal niet aanbieden.

Verder kan worden opgemerkt dat het aandeel van boeken in het in aanraking komen met kunst en cultuur bij minibibliotheken waarschijnlijk hoger ligt dan bij de reguliere bibliotheek. Dit komt door het feit dat de reguliere bibliotheek veel meer manieren heeft om cultuur over te brengen dan minibibliotheken. 33% van de respondenten van het onderzoek van Oomes (2015) geeft namelijk aan deel te nemen aan culturele diensten of activiteiten in de bibliotheek. Dit zijn in de meeste gevallen (activiteiten rondom) lezingen, exposities of voorstellingen. Dit soort activiteiten kunnen natuurlijk niet door minibibliotheken worden gefaciliteerd. Het in aanraking komen met kunst en cultuur komt hier dus voor het grootste deel door de boeken die in de minibibliotheek te vinden zijn. Mogelijk is ook dat dit in enkele gevallen wordt veroorzaakt door het feit dat een minibibliotheek op een plaats staat waar een gebruiker in aanraking kan komen met kunst en cultuur.

Concluderend kan er op basis van de enquête worden gesteld dat minibibliotheken hun gebruikers ongeveer evenveel het gevoel geven dat zij in aanraking komen met kunst en cultuur dan dat reguliere openbare bibliotheken dat bij de gebruikers hiervan doen. Wel doen de twee vormen van bibliotheken dit op een andere manier. Waar minibibliotheken dit grotendeels dankzij de boeken doen, doen reguliere bibliotheken dit ook met andere vormen van cultuurdragers en door het organiseren van culturele activiteiten. Hier is dus een verschil tussen de twee aan te merken. In beide onderzoeken is een belangrijk aspect in de resultaten buiten beschouwing gelaten, namelijk dat 'lezen' en 'literatuur' op zichzelf ook als cultureel kunnen worden gezien. Een boek hoeft namelijk niet over kunst of cultuur te gaan om een lezer met kunst of cultuur in aanraking te laten komen. In bredere zin zullen de absolute aantallen en percentages in deze onderzoeken dus veel hoger liggen.

6.3: Bevindingen in het sociale domein

Omdat minibibliotheken, de organisaties eromheen zoals *Little Free library* en bijvoorbeeld overheden het bevorderen van samenwerking, participatie of gemeenschapsgevoel als doel hebben is het denkbaar dat minibibliotheken ook in het sociale domein *outcomes* hebben. De resultaten van de enquête lijken dit ook te bevestigen. Bijna de helft van de respondenten (49,1% (193)) stelt door minibibliotheken in contact te komen met andere mensen. Een nog groter deel, 59,3% (233) van de respondenten, geeft aan zich door minibibliotheken verbonden te voelen met de maatschappij. Hiermee liggen de percentages hoger dan die van het onderzoek van Oomes (2015). Hier voelde slechts 20% zich dankzij de bibliotheek verbonden met de maatschappij, en stelde 41% van de respondenten door de bibliotheek onder de mensen te zijn. De resultaten van de vragenlijst lijken er dus op te wijzen dat minibibliotheken meer in hun sociale doelen lijken te slagen dan de reguliere bibliotheek. In het onderzoek van Probiblio (2015) gaf 12% van de respondenten aan zich door de bibliotheek minder eenzaam te hebben gevoeld. Ook dit percentage ligt lager dan dat van de vragenlijst, waar 21,6% (85) van de respondenten aangaf zich door minibibliotheken minder eenzaam te voelen. Het onderzoek lijkt er dus ook op te wijzen dat minibibliotheken iets succesvoller zijn in het bestrijden van eenzaamheid dan dat de reguliere bibliotheek dat is.

Waar de sociale interacties die door minibibliotheken worden veroorzaakt uit bestaan, is niet duidelijk. Uit de resultaten van het onderzoek kan niet worden gesteld of het bijvoorbeeld om interacties tussen bekenden of onbekenden gaat. Van de reguliere bibliotheek is wel bekend dat het grootste deel van de interacties tussen bekenden, of tussen bezoekers en bibliotheekmedewerkers plaatsvindt (Oomes, 2015). Wel heeft een deel van de respondenten aangegeven ook een minibibliotheek te beheren. Dit kan de resultaten hebben beïnvloed, omdat deze beheerders mogelijk interacties aangaan met de gebruikers van hun minibibliotheek.

Op basis van de resultaten lijken minibibliotheken dus vrij goed in hun sociale doelen te slagen, en hebben zij dus ook zeker *outcomes* in het sociale domein. Dit sluit ook aan bij de visie van *Little Free Library*, die *Collaboration* als kerndoel heeft opgesteld.

6.4: Bevindingen in het educatieve domein

Omdat minibibliotheken een zeer beperkt aanbod hebben ten opzichte van dat van de reguliere bibliotheek, kunnen minibibliotheken niet worden gebruikt om doelgericht informatie te zoeken. Het onderdeel *informatie zoeken* uit het educatieve doel van bibliotheken wordt hierdoor door minibibliotheken dus niet bereikt. Wel is het mogelijk dat de minibibliotheken alsnog een educatief doel (en het tweede onderdeel *leren* van het educatieve doel van bibliotheken) bereiken, omdat de gebruikers van minibibliotheken ook dingen kunnen leren dankzij de boeken die zij lezen. Een groot deel van de respondenten van dit onderzoek, 59,0% (232), geeft dan ook aan nieuwe dingen te leren dankzij de minibibliotheken. Ongeveer evenveel respondenten (62,1% (244)) geven aan boeken te lenen die hun kennis kunnen verbreden en/of verdiepen. Ook deze percentages liggen hoger dan die van het onderzoek van Oomes (2015), waar 45% boeken leent of leest om over een bepaald onderwerp te leren. Een kanttekening hierbij is dat deze 45% waarschijnlijk wel doelgericht opzoek is naar informatie. Dit betekent niet dat de overige bezoekers van de reguliere bibliotheek mogelijk niet ook dingen leert dankzij ‘willekeurige’ boeken die zij lenen of lezen. Wel geeft maar 43% van de respondenten van het onderzoek van Oomes (2015) aan door de bibliotheek nieuwe dingen te leren.

In het onderzoek van Oomes (2015) geeft 35% van de respondenten aan zich dankzij

de bibliotheek ondersteund te voelen in zijn of haar persoonlijke ontwikkeling. Wel gaf 69% van de respondenten aan te vinden dat bibliotheken een belangrijke rol spelen op het gebied van zelfontwikkeling. Er is dus een fors verschil tussen de visie van mensen op de bibliotheken en de ervaren opbrengsten. Ook hier ligt dit percentage lager dan het percentage van de respondenten van dit onderzoek dat een ondersteuning van de persoonlijke ontwikkeling ervaart. Het ging bij de persoonlijke ontwikkeling namelijk om 58,5% (230) van de respondenten. Het is niet gemakkelijk te verklaren waarom dit verschil er (in deze mate) is. Mogelijk kan dit ook worden verklaard door de positieve *bias* van de respondenten van dit onderzoek. Deze *bias* zal in het hoofdstuk *Discussie en aanbevelingen* nader worden toegelicht.

6.5: Bevindingen in het economische domein

In het economische domein kunnen de functies van bibliotheken opgedeeld worden in twee delen. Allereerst kunnen bibliotheken mensen geld en tijd besparen. Dit komt voort uit het feit dat bibliotheken gratis en openbaar boeken aanbieden, waardoor mensen boeken kunnen lezen zonder deze te hoeven kopen. In de praktijk blijkt ook dat mensen dit voordeel van de bibliotheek lijken te ondervinden. 55% van de respondenten van het onderzoek van Oomes (2015) geeft aan dat de bibliotheek hen helpt geld te besparen. 23% gaf aan dat zij dankzij de bibliotheek ook meer tijd besparen. Deze percentages liggen bij de vragenlijst van dit onderzoek veel hoger. 84,7% (333) van de respondenten geeft aan dankzij minibibliotheken geld te besparen. 34,9% (137) van de respondenten stellen door minibibliotheken ook tijd te besparen. Dit verschil kan mogelijk worden verklaard doordat gebruikers van minibibliotheken boeken altijd gratis kunnen lenen, terwijl volwassen gebruikers van de reguliere bibliotheek een abonnement moeten hebben om boeken ook mee te mogen nemen. Het besparen van tijd kan mogelijk worden verklaard doordat minibibliotheken op veel meer plekken beschikbaar zijn en dus vaak dichterbij huis te vinden zijn dan de reguliere bibliotheek. Hierdoor kost het bezoeken van een reguliere bibliotheek voor veel mensen waarschijnlijk meer tijd dan het bezoeken van een minibibliotheek. Daarnaast is een minibibliotheek altijd te gebruiken terwijl de reguliere bibliotheek gebruikmaakt van bepaalde openingstijden. Ook dit draagt bij aan de voordelen van minibibliotheken ten opzichte van openbare bibliotheken.

Het tweede economische doel dat bibliotheken hebben is het versterken van iemands positie op de arbeidsmarkt. Bibliotheken hebben meerdere faciliteiten waarmee dit kan worden bereikt. Dit zijn bijvoorbeeld gratis internet, computers en kranten die gebruikt kunnen worden voor het zoeken naar vacatures. Verder kunnen werkenden bijvoorbeeld gebruikmaken van flexibele werkplekken in de bibliotheek en kunnen zij bibliotheken gebruiken om hun netwerk te vergroten. Uit het onderzoek van Oomes (2015) blijkt echter dat niet veel mensen met dergelijke doelen de bibliotheek bezoeken. Ruim driekwart van de respondenten uit dit onderzoek gaf aan nooit de bibliotheek te hebben bezocht voor loopbaan/carrière gerelateerde activiteiten. In de meeste gevallen waarin mensen dit wel deden, deden zij dit om informatie te zoeken waardoor zij hun werk beter kunnen doen. Dit was 13% van de respondenten van het onderzoek. Slechts 4% van de respondenten zocht in de bibliotheek ooit naar vacatures. Andere manieren waarop de bibliotheek de respondenten hiermee hielp waren bijvoorbeeld het verschaffen van trainingen, cursussen, activiteiten of informatie die de respondenten hielp bij het zoeken naar werk. Deze percentages lagen bij dit onderzoek nog lager. Waar in het onderzoek van Oomes (2015) 13% van de respondenten aangaf door de bibliotheek hun werk beter uit te kunnen voeren, gold dit voor 9,9% (39) van de respondenten

van dit onderzoek. Slechts vier respondenten (1%) gaven aan dat minibibliotheken hen hielpen bij het zoeken naar werk. Dit verschil is mogelijk te verklaren doordat mensen in de reguliere bibliotheek veel gericht kunnen zoeken naar boeken die gerelateerd zijn aan hun werk. Het aanbod is daar ook veel groter. Verder bieden minibibliotheken over het algemeen natuurlijk geen ruimte of middelen voor het zoeken naar werk.

Op basis van de resultaten lijkt het dus dat minibibliotheken een deel van de economische voordelen en functies van de reguliere bibliotheek ook, of wellicht zelfs beter, weten te bereiken. Hier gaat het met name om het besparen van geld en tijd. In het tweede deel van het economische domein, het versterken van iemands positie op de arbeidsmarkt, hebben minibibliotheken weinig *outcomes*. Hoewel minder dan een kwart van de bezoekers van reguliere bibliotheken aangeeft ooit met dit doel naar de bibliotheek te zijn gegaan, geldt dit voor de gebruikers van minibibliotheken nog minder. Reden hiervoor is waarschijnlijk het kleinere aanbod van, maar ook de afwezigheid van bepaalde faciliteiten in en rondom minibibliotheken.

6.6: Bevindingen in het affectieve domein

Naast de economische, sociale, educatieve en culturele opbrengsten hebben bibliotheken ook affectieve *outcomes*. Dit zijn emoties en attitudes die men koppelt aan, en ervaart bij het bezoeken van de bibliotheek. Volgens Oomes (2015: 41) is er veel onderzoek dat de bibliotheek aan positieve emoties koppelt. Onder deze positieve emoties vallen onder meer persoonlijke groei, zelfvertrouwen, inspiratie, plezier, veiligheid en tevredenheid. Ook uit het onderzoek van Oomes (2015) zelf blijkt ook dat deze *outcomes* aan bibliotheekbezoek te koppelen zijn. 61% van de respondenten gaf aan dat de bibliotheek het leesplezier vergroot. 33% van de respondenten stelt door de bibliotheek te worden gesteund in de persoonlijke groei. Verder koppelen veel respondenten positieve emoties aan de bibliotheek. Zo geven respectievelijk 63% en 53% van de deelnemers aan ontspanning en rust te vinden in de bibliotheek. Andere overwegend positieve emoties zoals nieuwsgierigheid (48%), plezier (42%) en inspiratie (36%) scoren ook goed in het onderzoek. Slechts minder dan 5% koppelt de bibliotheek aan negatieve emoties zoals verveling, stress of frustratie.

Deze positieve rol die met bibliotheken kan worden geassocieerd is ook terug te zien bij de stellingen over minibibliotheken in dit onderzoek. Vrijwel alle respondenten (96,2% (378)) geven aan dat minibibliotheken het leesplezier verhogen. Ook respectievelijk persoonlijke groei en inspiratie scoren goed, met 52,7% (207) en 79,6% (313) van respondenten. Evenals in het onderzoek van Oomes (2015) koppelen weinig respondenten de minibibliotheek aan een negatieve emotie. Slechts vier respondenten (1%) gaven aan dat minibibliotheken bij hen soms negatieve gevoelens oproepen.

Minibibliotheken lijken dus net als de reguliere bibliotheek vooral positieve gevoelens op te roepen. Dit is mogelijk net als in het onderzoek van Oomes (2015) te verklaren door een positieve *bias*, gezien er vooral positieve emoties bevraagd werden. Verder worden minibibliotheken altijd vrijwillig gebruikt, terwijl dit bij de reguliere bibliotheek wellicht niet altijd het geval is. Ook kan het hoge aantal beheerders van minibibliotheken dat deelnam aan het onderzoek van invloed zijn op de resultaten. Het is niet gemakkelijk om te bepalen welke negatieve gevoelens er worden opgeroepen en waarom. Slechts een van de respondenten gaf in de vrije ruimte aan dat het hier ging om “minibijs die niet worden bijgehouden en vol staan met vieze, beschimmelde boeken.”

6.7: Bevindingen op basis van de opmerkingen van respondenten

Een aantal respondenten gaf via de open vraag aan het eind van de enquête een functie van minibibliotheken aan die niet direct in de bevraagde functies is te vatten. Deze functies van minibibliotheken worden in deze paragraaf kort samengevat.

Allereerst gaven meerdere respondenten aan dat zij minibibliotheken ook (of vooral) gebruiken om boeken in te plaatsen, en dus niet enkel om boeken te lenen. Dit is natuurlijk een essentieel onderdeel van minibibliotheken, aangezien deze worden beheerd door particulieren en veelal enkel kunnen bestaan op basis van vrijgevigheid of een ruilprincipe. Omdat dit onderzoek zich vooral richt op het onderdeel ‘lezen’ van leescultuur, is deze functie van minibibliotheken in de enquête buiten beschouwing gelaten. Dit betekent niet dat het weggeven, uitlenen of ruilen van boeken geen onderdeel van leescultuur is of kan zijn.

Verder gaven meerdere respondenten aan dat minibibliotheken hen nieuwe plaatsen laat ontdekken. Bij deze respondenten wordt het bezoeken van een minibieb dus ook als een uitje beschouwd. Zo gaf een respondent aan door minibibliotheken aangespoord te worden om naar buiten te gaan. Een andere respondent stelde het volgende: “Door de minibieb ontdek ik de wijken in onze woonplaats. En ik wandel er mooie routes door.” Weer een andere respondent gaf aan minibibliotheken te bezoeken wanneer diegene opzoek is naar zogeheten *geocaches*, omdat deze volgens de respondent regelmatig in minibibliotheken te vinden zijn. *Geocaches* zijn kleine verstopte containers die als doel hebben als spel/sport door gebruikers te worden gezocht. Hiermee hebben deze *geocaches* dus een functie die ook door meerdere respondenten van dit onderzoek aan minibibliotheken wordt gekoppeld, namelijk het aangespoord worden om naar buiten te gaan en nieuwe plaatsen te ontdekken.

Ook gaf een aantal respondenten aan dat de minibibliotheek hen kennis liet maken met nieuwe auteurs of genres. Deze respondenten gaven aan dankzij de minibieb bepaalde genres of boeken van bepaalde auteurs te lezen die voor hen onbekend waren. Zo stelde een respondent dankzij de minibibliotheken ‘gevarieerder’ te lezen. De minibibliotheek heeft hier dus ook een ‘openbarende’ of ‘horizon verbredende’ functie. Deze functie is ook denkbaar voor de reguliere bibliotheek.

Een aantal respondenten gaf aan (ook) beheerder te zijn van een of meerdere minibibliotheken. Deze rol kan ook de *outcomes* van minibibliotheken beïnvloeden. Zo kan het beheren van een minibibliotheek een waarde hebben binnen het sociale domein. Een respondent gaf bijvoorbeeld aan: “De sociale aspecten ervaar ik meer door het hebben van een minibieb dan het bezoeken ervan.” Een andere respondent gaf aan plezier te ervaren dankzij het feit dat zijn of haar minibibliotheek wordt gebruikt. Dit is te koppelen aan het affectieve domein. Ook voor het beheren van een minibibliotheek geldt dat dit geen directe rol is waar dit onderzoek op is gericht, maar dat het wel een onderdeel van leescultuur kan zijn. Uit de opmerkingen van de respondenten kan worden opgemaakt dat de *outcomes* van minibibliotheken niet altijd voortkomen uit het lezen of lenen van boeken, en dat deze *outcomes* niet altijd binnen de vijf bekende domeinen van opbrengsten van traditionele bibliotheken kunnen worden geplaatst.

6.8: Slotconclusie

Om de vraag te beantwoorden welke functies minibibliotheken hebben binnen de Nederlandse leescultuur en hoe deze functies verschillen van de reguliere bibliotheek, is er een enquête uitgezet onder minibibliotheekgebruikers en zijn de resultaten van dit onderzoek vergeleken met eerder uitgevoerd onderzoek naar de functies van bibliotheken in Nederland. Uit de resultaten van dit onderzoek kunnen verschillende conclusies worden getrokken. Hierbij moet

wel in acht worden genomen dat het hier om een exploratief onderzoek gaat, en dat de conclusies van dit onderzoek zeer waarschijnlijk niet generaliseerbaar zijn voor de ‘gemiddelde’ minibibliotheekgebruiker. Wel kunnen de conclusies een eerste inkijk geven in de mogelijke *outcomes* van minibibliotheken, en kunnen de conclusies een basis vormen voor vervolgonderzoek.

Allereerst kunnen er enkele uitspraken gedaan worden over minibibliotheekgebruikers. Uit de vragenlijst blijkt dat minibibliotheekgebruikers veelal ouder (40+) en hoogopgeleid zijn. Hier verschillen deze gebruikers van de reguliere bibliotheekgebruikers, die gemiddeld jonger zijn. Verder maakt een groot deel van de minibibliotheekgebruikers geen gebruik van de reguliere bibliotheek. De twee instituten lijken dus een verschillende doelgroep aan te spreken.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan worden gesteld dat minibibliotheken binnen de vijf eerder geschetste domeinen mogelijk positieve *outcomes* hebben op dezelfde gebieden als dat reguliere bibliotheken hebben. In veel gevallen scoren deze *outcomes* in dit onderzoek zelfs beter dan reguliere bibliotheken (gebaseerd op het onderzoek van Oomes (2015)). Mogelijke verklaringen voor deze opvallend hoge scores zullen worden besproken in de discussie van deze masterscriptie. In het *culturele* domein geven de respondenten van dit onderzoek ongeveer evenveel aan dankzij minibibliotheken in aanmerking te komen met kunst en cultuur dan dat de gebruikers van reguliere bibliotheken dit doen. Wel doen reguliere bibliotheken dit op een andere manier, omdat zij kunst en cultuur ook op andere manieren verspreiden dan via boeken. Dit gebeurt bijvoorbeeld via cursussen of lezingen die in bibliotheken worden gegeven. In het *sociale* domein scoren minibibliotheken in dit onderzoek hogere dan de reguliere bibliotheken. De resultaten van dit onderzoek wijzen erop dat minibibliotheken mensen mogelijk beter het gevoel geven in contact te zijn met andere mensen en onderdeel te zijn van de maatschappij dan reguliere bibliotheken dat doen. Ook zijn minibibliotheken mogelijk beter in het onderdrukken van een gevoel van eenzaamheid. In het *educatieve* domein geven minibibliotheken de respondenten uit dit onderzoek meer het idee dat zij dingen leren en dat hun kennis wordt verbreed dan dat reguliere bibliotheken in het onderzoek van Oomes (2015) dat doen. Dit verschil is nog groter bij het gevoel van ondersteuning van persoonlijke groei. In het *economische* domein lijken minibibliotheken beter te zijn in het helpen besparen van geld en tijd dan de reguliere bibliotheek. Dit is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat minibibliotheken per definitie gratis, en vaak dicht bij huis te gebruiken zijn. Daarnaast zijn minibibliotheken over het algemeen 24/7 geopend. Minibibliotheken kunnen de positie op de arbeidsmarkt van de gebruikers veel minder versterken dan de reguliere bibliotheek. Dit is waarschijnlijk met name te wijten aan de aanwezigheid van bepaalde faciliteiten en het aanbod van boeken in reguliere bibliotheken. Als laatst scoren minibibliotheken in dit onderzoek ook bijzonder goed op het *affektieve* domein. Veel respondenten koppelen positieve emoties aan de minibibliotheken en vrijwel alle respondenten geven aan dat hun leesplezier dankzij de minibibliotheken wordt verhoogd. Deze resultaten laten zien dat minibibliotheken mogelijk dezelfde positieve *outcomes* hebben als reguliere bibliotheken, en dat minibibliotheken in sommige domeinen deze *outcomes* mogelijk zelfs beter weten te bereiken dan de reguliere bibliotheek.

Gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek is aan te nemen dat minibibliotheken, naast de *outcomes* die ook aan de reguliere bibliotheken worden gekoppeld, ook nog een aantal andere functies hebben die veelal kunnen worden gekoppeld aan de unieke kenmerken van dit fenomeen. Zo laten minibibliotheken mensen bijvoorbeeld in aanraking komen met nieuwe auteurs. Verder gaven meerdere respondenten aan het bezoek aan een minibibliotheek

als een uitje te beschouwen. De minibibliotheken geven hen dus een reden om erop uit te gaan. Dit betekent niet dat de reguliere bibliotheek deze, of vergelijkbare, functies niet ook heeft. Verder zijn er nog positieve effecten te koppelen aan het beheren van minibibliotheken. Deze zijn vooral in het *affectieve* domein te schalen. Dit onderdeel is echter geen subject geweest van dit onderzoek.

Met deze resultaten kunnen de hypothesen van dit onderzoek worden bevestigd. Minibibliotheken scoren inderdaad hoog binnen het sociale domein. Hiermee geeft het onderzoek een indicatie dat minibibliotheken inderdaad een sociale functie hebben binnen de Nederlandse leescultuur, en dat dit sociale doel van minibibliotheken (en de organisaties eromheen) ook daadwerkelijk wordt bereikt. Mogelijk weten minibibliotheken dit zelfs beter te doen dan de reguliere bibliotheek. Ook de hypothese betreffende het economische domein wordt door de resultaten van dit onderzoek bevestigd; minibibliotheken weten ook een economisch doel te bereiken. Het overgrote deel van de respondenten gaf namelijk aan economische voordelen te halen uit de minibibliotheek. Deze voordelen zijn waarschijnlijk te wijten aan de unieke kenmerken van minibiebs. Mede hierdoor scoren minibibliotheken in dit onderzoek hoger dan dat reguliere bibliotheken dat in het onderzoek van Oomes (2015) doen. Als laatste lijken minibiebs zoals verwacht functies te hebben in het affectieve, het educatieve en het culturele domein. Gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek zijn deze *outcomes* dan ook inderdaad (anders dan bij de reguliere bibliotheek) te wijten aan de boeken die in minibibliotheken te lenen zijn. Deze effecten lijken, kijkend naar de resultaten van dit onderzoek, het grootst te zijn in het affectieve domein en het educatieve domein.

7: Discussie en aanbevelingen

7.1: Beperkingen

Mede gezien het exploratieve karakter van dit onderzoek zijn er verschillende beperkingen bij het onderzoek op te stellen. De eerste hiervan is in verband te brengen met de representativiteit van de respondenten van dit onderzoek. Om gebruikers van minibibliotheken te vinden is er een oproep geplaatst op de Facebookpagina van *Minibieb.nl*. Vanaf deze pagina is de vragenlijst ook op verschillende pagina's gedeeld. Deze methode is gekozen omdat de doelgroep van dit onderzoek lastig te bereiken is, en er op deze manier veel gebruikers van minibibliotheken konden worden aangesproken. Het delen van de enquête via Facebook heeft tot gevolg dat alle respondenten van dit onderzoek Facebookgebruikers zijn, en volgers zijn van pagina's als *Minibieb.nl*. Deze groep mensen is waarschijnlijk niet representatief voor de 'gemiddelde' minibibliotheekgebruiker. Mensen die deze pagina volgen hebben waarschijnlijk een positiever vooroordeel tegenover dit fenomeen dan een reguliere gebruiker. Ook zijn mensen die dergelijke pagina's volgen waarschijnlijk gemiddeld genomen meer bezig met minibibliotheken dan reguliere gebruikers, en komen zij er meer mee in aanraking. Dit geldt waarschijnlijk het meeste voor het relatief grote aandeel aan beheerders van minibibliotheken dat via deze weg deel heeft genomen aan het onderzoek. Beheerders zullen ook op een geheel andere manier naar minibibliotheken kijken en zijn hier natuurlijk ook (veel) meer mee bezig dan 'gemiddelde' minibibliotheekgebruikers. Denkbaar is dan ook dat deze beheerders positief tegenover het fenomeen minibiebs staan. Dit alles kan tot gevolg hebben dat er een bovengemiddeld aantal gebruikers van de minibibliotheken met een positieve *bias* ten opzichte van het fenomeen aan dit onderzoek heeft meegedaan. De resultaten kunnen hierdoor een vertekend beeld geven, omdat deze positiever zijn uitgevallen dan wanneer er ook minibibliotheekgebruikers aan het onderzoek deel zouden nemen die zich gemiddeld minder met het fenomeen bezig houden of wanneer de beheerders buiten beschouwing zouden zijn gelaten.

Een tweede beperking van dit onderzoek die de opvallend positieve resultaten kan verklaren is het feit dat er in de vragenlijst gebruik is gemaakt van stellingen waarbij de respondenten enkel met *ja* of *nee* konden antwoorden. Hierdoor waren de respondenten mogelijk geneigd om het al met een stelling eens te zijn wanneer dit slechts in een heel kleine mate voor diegene geldt. Hierdoor zijn de resultaten van dit onderzoek mogelijk positiever uitgevallen dan dat daadwerkelijk zo zou moeten zijn. Dit zou kunnen worden tegengegaan door de respondenten op de stellingen te laten reageren met behulp van bijvoorbeeld likertschalen. Dit zou de respondenten de mogelijkheid geven om een meer genuanceerd respons op de stellingen te geven. Er is in dit onderzoek gekozen om niet van deze schalen gebruik te maken, omdat de antwoorden *ja* en *nee* voldoende zijn om een eerste indicatie te geven. Hierdoor passen deze antwoordmogelijkheden bij exploratief onderzoek. Daarnaast is dit ook de methode die is gebruikt in het onderzoek van Oomes (2015). Dit laat zien dat dergelijke stellingen ook in valide onderzoek worden gebruikt. Daarnaast wordt het gemakkelijker om de resultaten van deze twee onderzoeken te vergelijken wanneer de methoden overeenkomen. Een deel van de stellingen uit dit onderzoek is dan ook overgenomen van, of gebaseerd op het onderzoek van Oomes (2015).

Een derde mogelijke beperking van dit onderzoek is dat er geen vragen gesteld zijn over de toegang tot minibibliotheken. De *access* is dan ook een van de kernwaarden die door *Little Free Library* zijn opgesteld, en dit is dus een belangrijk onderdeel van dit fenomeen. Gezien alle respondenten van dit onderzoek gebruikers van minibibliotheken zijn, kan worden

gesteld dat zij allemaal toegang tot minimaal een minibibliotheek hebben. De mate waarin deze respondenten toegang hebben kan echter onderling verschillen. Aan dit onderzoek hebben enkel respondenten meegewerkt die meerdere keren per jaar gebruikmaken van een minibibliotheek. Dit omdat zo de ‘incidentele’ gebruikers van minibibliotheken niet aan het onderzoek konden deelnemen. Deze mensen hebben namelijk te weinig ervaring om goede input te geven. In het onderzoek is wel opgenomen hoe vaak respondenten gebruikmaken van een minibibliotheek. Deze resultaten dat de groepen gebruikers die minibibliotheken enkele keren per jaar, maandelijks en wekelijks gebruiken ongeveer evenveel vertegenwoordigd waren in het onderzoek. Er is vanwege de omvang van het onderzoek niet gekeken of er verschillen zijn tussen deze groepen, en of er dus een effect van de bezoekfrequentie is.

Een vierde mogelijke beperking is het feit dat er geen vragen zijn gesteld die zich richten op het plaatsen van boeken in minibibliotheken. Hoewel dit onderzoek zich met name richtte op het lees-deel van leescultuur, is het uitlenen van boeken wel een essentieel en uniek onderdeel van minibibliotheken. Ook kan het weggeven of uitlenen van boeken onderdeel van het fenomeen leescultuur zijn. Het is dus mogelijk dat *outcomes* in met name het sociale, affectieve en culturele domein worden veroorzaakt of beïnvloed door het weggeven van boeken in minibibliotheken. Omdat dit een uniek onderdeel van minibibliotheken zou dit ook een duidelijk verschil ten opzichte van de reguliere bibliotheek kunnen laten zien.

7.2: Hoe zijn de resultaten te interpreteren?

Voor veel van de resultaten van dit onderzoek geldt dat deze lastig te interpreteren zijn. Dit heeft met name te maken met de vraag wat de beoogde doelen van minibibliotheken eigenlijk zijn, maar ook met de vraag wanneer deze doelen eigenlijk zijn bereikt. Dit geldt met name voor de meer abstracte onderdelen van de vragenlijst, zoals ‘De minibibliotheek ondersteunt mijn persoonlijke groei’ of ‘De minibibliotheek geeft mij inspiratie.’ Het is namelijk niet gemakkelijk te stellen in hoeverre minibibliotheken mensen moeten inspireren, en hoe groot dit doel van de minibibliotheken is. Daarnaast is het niet duidelijk wanneer het doel is bereikt, en op welk moment minibibliotheken bijvoorbeeld genoeg mensen inspireren. Er zou kunnen worden gesteld dat de scores zo hoog mogelijk zouden moeten liggen. Aan de andere kant kan een opbrengst van de minibibliotheken misschien wel al als waardevol worden gezien als slechts een klein deel van de gebruikers een bepaald voordeel ervaart. Hier is de invalshoek van de lezer of onderzoeker dus van belang. Het is dan ook niet direct het doel van dit onderzoek geweest om te laten zien of minibibliotheken wel of niet hun doelen bereiken of nuttig zijn. Wel kunnen de resultaten op exploratieve wijze een indicatie geven op welke manieren minibibliotheken *outcomes* hebben, zonder hier een waardeoordeel aan toe te voegen.

7.3: Voorstellen voor vervolgonderzoek

Zoals al eerder in deze masterscriptie is gesteld, is er nog niet veel onderzoek naar minibibliotheken gedaan in zowel Nederland als op internationaal gebied. Dit is dan ook de reden dat door Marianne Snow (2015) een oproep werd gedaan voor het uitvoeren van onderzoek naar dit fenomeen. Het uitgevoerde exploratieve onderzoek heeft een kleine bijdrage kunnen leveren aan onderzoek in dit veld, en heeft een aantal mogelijke functies en *outcomes* van minibibliotheken blootgelegd. Deze resultaten kunnen een aanleiding zijn voor verschillende vormen van vervolgonderzoek, die de exploratieve bevindingen uit dit onderzoek kunnen bevestigen en aanscherpen. Vervolgonderzoek van deze masterscriptie zal zich met name moeten richten op een representatievere groep respondenten, zodat de

mogelijke functies en *outcomes* gegeneraliseerd kunnen worden. Ook kan er onderzoek worden gedaan naar specifieke *outcomes* en domeinen, om deze resultaten te kunnen verklaren. Een voorbeeld hiervan zou de rol van minibibliotheken in persoonlijke ontwikkeling kunnen zijn. Al met al zou vervolgonderzoek zich vooral moeten richten op de positieve *outcomes* van minibibliotheken om zo het bestaan, het plaatsen en het stimuleren hiervan te bekrachtigen.

7.4: Aanbevelingen

Uit dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat minibibliotheken mogelijk veel positieve *outcomes* hebben, die in veel gevallen in lijn liggen met die van de reguliere bibliotheken. Wanneer uit vervolgonderzoek duidelijker wordt of deze positieve effecten er inderdaad zijn, kan dit voor instanties en overheden waardevolle informatie zijn. Het is dan mogelijk verstandig om het plaatsen en het gebruik van minibibliotheken te stimuleren. Dit kan met de zelfde doelen en vanuit de zelfde wetenschap worden uitgevoerd als bij de financiering van de reguliere openbare bibliotheek. Openbare bibliotheken en minibibliotheken kunnen los van elkaar worden gezien en worden gesteund, omdat deze twee instituten niet dezelfde doelgroep hebben, en ook niet door dezelfde mensen worden gebruikt. Hierbij kan leesbevordering als belangrijkste speerpunt worden beschouwd. Leesbevordering en het versterken van leesvaardigheid is dan ook een van de zaken waar de overheid de afgelopen en aankomende jaren miljoenen in investeert. Minibibliotheken zouden hier mogelijk dus een onderdeel van kunnen zijn. Zeker als in acht wordt genomen dat openbare bibliotheken op dit moment onder druk staan en het huidige bibliotheeklandschap aan verandering onderhevig lijkt te zijn.

Er zijn overigens al verschillende voorbeelden van overheden en instanties die minibibliotheken stimuleren in binnen- en buitenland. Zo konden er in 2021 bijvoorbeeld gratis minibibliotheken worden aangevraagd in de gemeente Brunssum (Moen, 2021). Verder zijn er minibibliotheken gefaciliteerd op onder meer treinstations en in supermarkten. Ook in bijvoorbeeld Duitsland zijn er door verschillende gemeentes minibibliotheken geplaatst. Om de leesbevordering op een effectieve manier te blijven stimuleren zouden overheden en instanties deze voorbeelden kunnen volgen. Het is bij het plaatsen en stimuleren van minibibliotheken voor overheden overigens wel van belang dat zij hierbij de beoogde doelgroep in acht nemen. Zo zullen zij bijvoorbeeld moeten nadenken over in welke wijken of op welke plekken deze minibibliotheken moeten staan om de juiste mensen te bereiken. Op deze manier kunnen minibiebs het beste tot hun recht komen en een waardevolle bijdrage aan de samenleving geven.

Bronnen

Bibliotheeknetwerk. (2022). *De maatschappelijke waarde en effecten van bibliotheken*.

Bnetwerk. <https://www.bibliotheeknetwerk.nl/artikel/de-maatschappelijke-waarde-en-effecten-van-bibliotheken>

Bombala, B. (2024, 28 mei). *Jacques verzamelde ruim 10.000 minibibliotheken in Nederland op één kaart*. RTL.nl. <https://www.rtl.nl/nieuws/editien/artikel/5452638/jacques-maakte-een-digitale-kaart-voor-alle-nederlandse>

Chen, P. J. (2022). The contribution of street libraries in Australia to literacy, community and the gift economy. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 71(1), 27-49.

Darwinkel, G. J. (2023, 24 november). *Rhea Hummel doet onderzoek naar minibiebs: Mensen willen er vaak hun levensvisie mee uitdragen*. RTV Noord. <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/1094697/rhea-hummel-doet-onderzoek-naar-minibiebs-mensen-willen-er-vaak-hun-levensvisie-mee-uitdragen?fbclid=IwAR3tm4PUayHZfe4FI7QAj48hGLkCNUGuaDkahUTobMSr2qSRZr4cbfkD70>

De Jong, A. A. M. (2013). Greve, Henri Ekhard (1878-1957). In *Biografisch Woordenboek van Nederland*. <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn1/greve>

Hiep, S. (2023). *Lees me uit, geef me door* [Masterscriptie, Radboud Universiteit]. Radboud Educational Repository.

Huysmans, F. (2012). Openbare bibliotheken. In Q. L. van den Hoogen, B. J. Langenberg, R. E. J. A. Oosterhuis, T. A. Schiphof, & W. Snijder (editors), *Handboek Cultuurbeleid*. - Band 4. - Aanvulling 69 (blz. II.15-1-II.15-18). Reed Business Media.

Kozak, N. I. (2017). Building Community, Breaking Barriers: Little Free Libraries and Local Action in the United States. *M/C Journal*, 20(2). <https://doi.org/10.5204/mcj.1220>

Little Free Library. (2023a, 25 oktober). *Take a book. share a book.*

<https://littlefreelibrary.org/>

Little Free Library. (2023b, 2 november). *About us.* <https://littlefreelibrary.org/about/>

Mckenna-Foster, A., & Roseen, H. (2022). What's in a book exchange: Examining contents in relation to steward intentions, geography, and public library collections. *Journal of Librarianship and Information Science*, 55(4), 1102-1118.

<https://doi.org/10.1177/09610006221124336>

Moen, N. (2021, 25 mei). *Goed voorbeeld: minibiebs tegen laaggeletterdheid en ontleding.*

Gemeente.nu. <https://www.gemeente.nu/sociaal/goed-voorbeeld-minibiebs-tegen-laaggeletterdheid-en-ontleding/>

Morgan-Daniel, J., Adkins, L., Ansell, M., Harnett, S., & Rethlefsen, M. L. (2023).

Facilitating rural access to quality health information through little free libraries.

Journal of The Medical Library Association, 111(4), 811–818.

<https://doi.org/10.5195/jmla.2023.1585>

Oomes, M. & Huysmans, F. (2011). Wat bibliotheken waard zijn. *Bibliotheekblad*, 11(10), 8-11.

Oomes, M. (2015). De maatschappelijke waarde van openbare bibliotheken: Een enquêteonderzoek. Den Haag: KB.

Probiblio (2015). Maatschappelijke waarde. BiebPanel. Hoofddorp: Probiblio.

Sarmiento, C. S., Sims, J. R., & Morales, A. (2017). Little Free Libraries: an examination of micro-urbanist interventions. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 11(2), 233–253.

<https://doi.org/10.1080/17549175.2017.1387588>

Schippers, A., & Soetevent, A. (2024). Sharing with Minimal Regulation? Evidence from Neighborhood Book Exchange. *European Economic Review*, 161, Article 104639.

<https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2023.104639>

Snow, M. (2015). Little Free Libraries: A call for research into the tiny book depositories.

Children & Libraries, 13(4), 30. <https://doi.org/10.5860/cal13n4.30>

Tiessen-Raaphorst, A. & Broek, A. van den (2016). Sport en cultuur. Patronen in

belangstelling en beoefening. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Vereniging Openbare Bibliotheken & Koninklijke Bibliotheek. (z.d.). *Inspiratiesheet educatie*.

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen. (2022, 1 juli). Geraadpleegd van

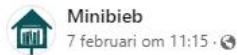
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0035878/2022-07-01>

Wilson, D. (2020). Spatial Politics and Literacy: An Analysis of Little Free Libraries and Neighborhood Distribution of Book-Sharing Depositories in Portland, Oregon and Detroit, Michigan. *Book Publishing Final Research Paper*. 48.

https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1048&context=eng_bo
[okpubpaper](#)

Bijlagen

Bijlage 1: Het wervingsbericht van de enquête

Tijs doet voor zijn afstudeerscriptie onderzoek naar Minibiebs. Je kunt hem helpen door een korte vragenlijst in te vullen. Dat kan alleen als je meerdere keren per jaar (minimaal) een Minibieb bezoekt. Heb je zelf een Minibieb? Dan kun je de link ook delen op jouw pagina/profiel.

<https://forms.gle/d4DQzD481hL2Jhb66>

Bijlage 2: De inleidende tekst van de enquête

Enquête minibibliotheken

Bedankt voor uw deelname aan het onderzoek. Het invullen van deze vragenlijst zal ongeveer vijf tot tien minuten duren. De gegevens van het onderzoek worden anoniem verwerkt.

Deze enquête is onderdeel van een onderzoek naar de opbrengsten en functies van minibibliotheken. U kunt enkel deelnemen aan dit onderzoek als u minimaal een aantal keer per jaar gebruikmaakt van een minibibliotheek.

Opzet van het onderzoek.

De enquête bevat in totaal 23 vragen. De eerste 5 vragen zijn gericht op uw personalia. Vervolgens worden er 17 stellingen weergegeven, waarvan u enkel hoeft aan te geven of deze stelling voor u geldt (ja of nee).

Onderaan de enquête kunt u eventueel opmerkingen of aanvullingen toevoegen bij de enquête of bij een specifieke vraag.